

TÁRSULATI ÜGYEK.

Választmányi ülés 1899. januárius 18-ikán.

Elnök: báró Eötvös Loránd, alelnök.
Jegyző: Melczer Gusztáv.

Jelen vannak: Rövid ideig Szily Kálmán elnök, Hógyes Endre alelnök; Borbás Vincze, Csapodi István, Entz Géza, Fröhlich Izidor, Heller Ágost, Herman Ottó, Horváth Géza, Ilosvay Lajos, Kalecsinszky Sándor, Krenner J. Sándor, Koch Antal, Laufenaus Károly, Lengyel Béla, Lóczy Lajos, Mágócsy-Diétz Sándor, Mihákovics Géza, Pethő Gyula, Schilberszky Károly, Schmidt Sándor, Schuller Alajos, Semsey Andor, Staub Móricz, Than Károly és Wittmann Ferencz választmányi tagok; Lengyel István pénztárnok, Ráth Arnold könyvtárnok, Paszlavszky József első és Csopey László másodtitkár.

A pénztárnok jelentést tesz a Forgó tőke állásáról 1898. december 31-ikén s az évi kimutatás egyes tételeit magyarázattal kíséri. — Tudomásul szolgál.

Továbbá bemutatja a *Magyar Földmívelézet*től újabban érkezett iratokat, közöttük az értékpapírállományról szóló kimutatást. — Tudomásul vétetnek.

Jelenti továbbá, hogy Dr. N u r i c s á n J ó z s e f kulturchemikus 100 frttal az *örökítő* tagok sorába lépett. — Örvendetes tudomásul van.

A pénztárnok szomorúan jelenti, hogy a múlt választmányi ülés óta 11 tag elhunytáról értesült; elhunytak nevezetesen: Micskey Imre mérnök Czeczén, a ki nejével együtt 1877. óta *örökítő* tagja volt a Társulatnak, Dr. Bauer Antal főhercz. udv. orvos Budapesten, Dr. Fromm Pál főorvos Budapesten (26 év óta volt a Társulat tagja), Dr. Goldstücker Béla orvos Német-Lipcsén, Jánosy János gyógyszerész Csorváson, Kosztolányi László birtokos Nemes-Kosztolányon,

Nagy Ferencz tanár Kecskeméten, Scheffer Vilmos tanár Pozsonyban, Szalóky Hugó erdész Forgácsfalván, Vojtovics Bertalan építész Nyiregyházán, Dr. Wolf Lipót körorvos Neczpálon és Zachár József erdész Szent-Gotthárdon. — Szomorú tudomásul van.

Kilépéseket jelentették 138-an — Törlöttenek.

Tagválasztásra kerülven a sor, új tagokul ajánltnak:

Uj tag:	Ajánló:
Alaga István szől. tanf. hallg., Jablonowski J.	
Ármos Jenő gazdatiszt, Komáromy János.	
Asztalos László okl. gazda, Jablonowski J.	
Bajor Sándor magánhivatalnok, Ofner Fülöp.	
Baly Albert ev. ref. lelkész, Jablonowski J.	
Bán Sándor főfelügyelőhelyettes, Mehrwerth S.	
Bárdos Géza bankhivatalnok, Bodnár Gyula.	
Bartsch Dezső okl. kohómérnök, Polgár Öd.	
Beck János állatorvos, Kazal Zsigmond.	
Ifj. Benzur Gyula tanárjelölt, Vángel Jenő.	
Dr. Benedek Jakab orvos, Mezei Elek.	
Bérec Károly Fidelis gyógyszer., Klinovszky A.	
Berger Ignác tanárjelölt, Daday Jenő.	
Dr. Blaskovics Fridolin e. tanársegéd, Grósz E.	
Bóbis Károly m. á. v. hivataln., Reismann F. S.	
Bódis Ferencz tanárjelölt, Nagy Ödön.	
Borbély Zoltán tanárjelölt, Nagy Ödön.	
B. Boronkay György birtokos, Pethő Ernő.	
Bredl Pál joghallgató, Nemesszeghy Jenő.	
Dr. Brunner Lajos orvos, Rothschnek Jenő.	
Gr. Csáky Vidor földbirtokos, Kurovszky A.	
Dr. Csolsch Gyula e. tanársegéd, Vángel J.	
Darkó Domokos m. k. honv. száz., Koncz Fr.	
Deckert Jenő tanárjelölt, Brósztel Gyula.	
Dr. Demeter István r. k. s.-lelkész, Kulin F.	
Dercsényi Bertalan takp. hivatalnok, Vladár E.	
Dr. Déri Ármin pénztárnok, Déri Samu.	
Ifj. Detrik Endre gyógyszerész, Solymossy J.	
Dobay László irodatiszt, Kristóffy Géza.	
Dobokay Lajos orsz. bor. kor. bizt., K. Tompa A.	

Uj tag :	Ajánló :	Uj tag :	Ajánló :
Ehmann Ferencz főv. tanító, Wachsmann F.		Dr. Longauer Lajos orvos, König Benedek.	
Eicher József tanító, Krausz Jakab.		Lóvy Géza okl. tanító, Lóvy Izidor.	
Engelmann Géza vasuti hivatalnok, Révész D.		Lukács Mór cs. és k. állatorvos, Gibitz Alaj.	
Erdey Béla m. á. v. hivatalnok, Balázs Kár.		Magjerek Antal okl. gazda, Jablonowski J.	
Ereki Károly m. e. hallg., Ilosvay L. és Scheitz P.		Magyaróssy Ferencz felügyelő, Schiller Aur.	
Érkövy Kálmán okl. mérnök, Jáнки Miklós.		Major Ágoston gyógyszerész, Augustin Béla.	
Eszes Menyhért postatiszt, Sindler Károly.		Mandl Kálmán főh. urad. tanító, Nellhiebel F.	
Fiala Olga polg. isk. tanítónő, Kertscher S.		Br. Máriássy Géza birtokos, Máriássy Fer.	
Friedmann Miksa gazdálkodó, Húvös Henrik.		Marinkovits Mihály s.-jegyző, Lévy Ignác.	
Dr. Fülöpp István igazg. főorvos, Rossberger J.		Márkus Jenő m. e. hallg., Ilosvay L. és Scheitz P.	
Garas Albert m. á. v. felügyelő, Szenger Ede.		Marosi János okl. gazda, Jablonowski Józ.	
Gerle Jenő gyógyszerész, Augustin Béla.		Martits Ferencz okl. állatorvos, Mihálffy S.	
Dr. Glüek József fogorvos, Rothschnek Jenő.		Matus Endre m. k. adópénztárnok, Hozáczy F.	
Götz István tanárjelölt, Nagy Ödön.		Medgyesy Iván gazdatiszt, Wachsmann Ján.	
Görög János közs. tanító, Blozsán Kálmán.		Mehlschmidt Ferencz gyógyszerész, Rábl J.	
Dr. Grósz Benő ügyvéd, Kikindai Aladár.		Mersich Kálmán okl. gazda, Jablonowski J.	
Gyárfás Hugó m. á. v. gépészmérn., Nagy S.		Meszlény Géza okl. mérnök, Rieger Antal.	
Gyurcsánzky Ágoston tan. int. hallg. Wagner J.		Miklóssy Ferencz okl. gazda, Jablonowski J.	
Harmath Ödön áll. szakisk. tanár, Solymossy J.		Miksa Oszkár, gazd. irnok, Hornyánszky I.	
Hauer Róbert postatiszt, Gáti B. és Ugray D.		Miksik Ákos állatorvos, ifj. Czírer József.	
Helgott Ármin m. e. hallgató, Singer Lajos.		Miskovits Ferencz gimn. tanár, Entz Géza.	
Homolla Sámuel m. á. v. művezető, Nagy S.		Mocsáry István földbirtokos, Lipcsey T.-né.	
Horgonyi József állatorvos, Lengyel István.		Mocskónyi József főgimn. tanár, Neumann J.	
Horváthy Gyula tan. és műméh., Faguly L.		Mozer Béla áldozó pap, Kubicza Lajos.	
Dr. Ilosvay Bálint min. s. titkár, Ilosvay L.		Dr. Nagy Imre orvos, Nagy Sándor.	
Incze Jenő okl. gazda, Jablonowski József.		Nagy Ödön alezredes, Koncz Frigyes.	
Jakabfalvy Kornél isk. gazd. segéd, Biró K.		Nedeczky Pál földbirtokos, Szecsey Ferencz.	
Jankovich Ármin vegyész, Bém László.		Nemes Győző tanító, Mehrwerth Sándor.	
Joanovich János gyógy. hallgató, Rimay Z.		Némethy Samu polg. isk. tanár, Nagy Lajos.	
Jófejű Sándor ispán, Ferenczy Kálmán.		Nevelits Kálmán csendőrhadn., Schleiminger L.	
Jónás József okl. gazda, Jablonowski József.		Nogrady József vasúti hivatalnok, Vadnai K.	
Kamenszky István gyógyszerész, Pethő Gy.		Novák Béla m. kir. mérnök, Úrmössy Kálm.	
Kiss Béla áll. isk. igazgató, Kiss Etelka.		Oroszlányi László m. á. v. hivataln., Havas D.	
Kiss Imre tanárjelölt, Nagy Ödön.		Ósapay Lajos gyógyszerész, Blumenfeld E.	
Kisfalusi István tanárjelölt, Nagy Ödön.		Palasovszky Ödön m. k. művezető, Lakits F.	
Klein Mózes birtokos, Guttman Emánuel.		Palotai Ödön igazgató, Palotai Andor.	
Klekner Emil joghallgató, Constantin László.		Dr. Parlagi Márton főtörzsorvos, Lengyel I.	
Koller József m. á. v. művezető, Nagy Sándor.		Pásztor Sándor m. k. erdőtiszt, Takács M.	
Ifj. Kollerits Ferencz tanító, Bük Géza.		Péch Aladár tanár, Paszlavszky József.	
Koncz Benő okl. gazda, Jablonowski József.		Perhács Béla m. k. főmérnök, Deli Béla.	
Koncz István állomáskezelő, Koncz Rezső.		Pokoly István tanár, Omaisz János.	
Kondor Géza megy. állatorvos, Solymossy J.		Princz Károly tisztartó, Wintner Géza.	
Kopasz Géza tanárjelölt, Nagy Ödön.		Propper Miklós gazdálkodó, Simonyi Ignác.	
Dr. Kosztolányi László orvos, Lengyel Istv.		Rác Béla birtokos, gróf Kornis Károly.	
Kovács Ferencz m. k. honv. száz., Koncz Fr.		Reguli Jenő m. k. bányagyak., Wachsmann J.	
Dr. Kovács József mütő-orvos, Benkő Lajos.		Reman Ferencz gazdatiszt, Wachsmann J.	
Kovács Kálmán okl. gazda, Jablonowski J.		Reusz Gusztáv m. á. v. művezető, Nagy S.	
Kovács László tanító, Fuchs Soma.		Révész Emil tanár, Vadnai Károly.	
Dr. Kozmutza Hermil törv. jegyző, Ryll Vikt.		Riedl Gusztáv gépmester, Fauser Antal.	
Kőrössy Piroska polg. isk. tanítónő, Gözsy M.		Dr. Rigó Endre kir. alügyész, Márton József.	
Küvendi József tanító, Szabó Lajos.		Rochlitz Henrik gazdálkodó, Húvös Henrik.	
Lengyel József m. k. honv. főhadn., Kócsy J.		Rozmusz Péter irtg. rendi orvos, Klinovszky A.	
Lészay Ferencz földbirtokos, Farkas Géza.		Rupp László tanácsi fogalmazó, Kertész K.	
Dr. Ligeti Albert kórh. orvos, Vadnai Károly.		Sárközy József m. á. v. hiv., Reismann Fr. S.	
Lipthay Aurél birtokos, Heinzelmann Alfréd.		Sávoly Ferencz r. k. hittanár, Tomala N.	

Uj tag :
 Sax Béla számvev. hivatalnok, Nemesszeghy J. Schaller Aladár vasúti hivatalnok, Kazal Zs. Schmidt Gizella polg. isk. tanítónő, Aujezsky A. Dr. Schnierer Gyula tanácselnök, Farnos Á. Schön Dávid hittanár, Lederer Á. és Lengyel I. Schöner Nándor okl. gazda, Jablonowski J. Schwertner Imre m. á. v. mérnök, Simonyi I. A. Scultéti László m. k. mérnök, Deli B. Seemayer Vilmos m. e. tanársegéd, Melczer G. Seidl Vincze táv. felvigyázó, Komjáthy K. Siflis János bankpénztárnok, Leinwatter Gy. Silberberg Gizella polg. isk. tanítónő, Gözsy M. Simoncsics Anna tanítónő, Javorka Sándor, Dr. Singer Zsigmond min. titkár, Ilosvay L. Skublics Alajos okl. gazda, Jablonowski J. Smid István ev. s.-lelkész, Petőcz Ferencz. Spitz Béla szeszfőző, Fauser Antal. Spitzer Ferencz üzlettulajdonos, Lendl Ad. Dr. Stein Jakab orvos, Mezei Elek. Dr. Sternberg Géza orvos, Somossi Ignác. Szabadhegy Ernő m. e. hallgató, Bakó János. Szabó Elemér okl. gazda, Jablonowski J. Szabó László ev. ref. lelkész, Lengyel Istv. Száhlender Lajos, Ilosvay L. és Scheitz P. Dr. Szalay József tb. főszolgabíró, Horváth K. Szécsi Ferencz ev. ref. lelkész, Sándor János. Székely Ernő gyógyszerész, Genersich V. Szerényi Imre földbirtokos, Hornyánszky A. Ifj. Szilassy Aladár tanárjelölt, Vängel Jenő. Szinyei Ágost m. á. v. irodatiszt, Schwarz J. Szlávi Kornél joghallgató, Pungur Gyula. Sztelho Bertalan okl. gazda, Jablonowski J. K. Takács Aladár okl. gazda, Jablonowski J. Takács Emil okl. gazda, Jablonowski J. Teesz János tanár, Kohaut Rezső.

Uj tag :
 Temesváry József gyógyszerész, Roediger L. Tempel Ferencz szigorló orvos, Csapodi I. Tomasovszky Imre akad. tan. segéd, Vadas J. Török Ödön birtokos, Lengyel István. Truczka Illés p. ü. szemlész, Fauser Antal. Dr. Turcsányi Gyula m. főorvos, Gesztes L. Udvarhelyi Ilona tanítónő, Kovács Béla. Dr. Ullmann Béla orvos, Tenkei József. Valkovszky Gyula czukorgy. ellenőr, Kazal Zs. Varga Oszkár assistens, Thaisz Lajos. Vasváry P. Emil, tlkönyvi átalakító, Artner I. Veiszpek Károly m. á. v. hivatalnok, Bük G. Verbir Manó vasúti hivatalnok, Verbir Béla. Veszprémy Manó okl. gazda, Jablonowski J. Vikár Elemér okl. gazda, Jablonowski Józ. Vozáry Pál kir. kataszt. főmérnök, Deli B. Windisch Gyula adóhiv. ellenőr, Kovács K. Zeller Géza főerdész, Cseh Bertalan. Zeman János nyomdász, Tenkei József. Gr. Zichy Tivadar magy. követ, Steinmeyer J. Zsabokrszky Ilma úrhölgy, Lechner Antal. Zsák Zoltán tanárjelölt, Nagy Ödön. Zsigmond Lajos ev. ref. lelkész, Sándor J.

A titkárság részéről előterjesztett tagok, számszerint 198-an, megválasztatnak; velők a tagok száma, leszámítva a veszteséget, 8023-ra emelkedett; ezek közt van 239 alapító tag és 187 hölgy.

A választmány öröndetes tudomásul veszi, hogy a tagok száma immár meghaladja a 8000-et és Pethő Gyula választmányi tag ezzel kapcsolatban örömmel konstatálja, hogy a fizető tagok száma 1898-ban az összes tagoknak 88 $\frac{1}{2}$ /0-a, a mi a pénztárnok különös buzgalomáról tanuskodik

KÖZGYÜLÉS

1899. jan. 26-ikán.

Elnök: SZILY KÁLMÁN, később WARTHA VINCZE.

I.

Az elnök megnyitó beszédében (lásd e füzet 57. lapján) visszatekint a Társulat utolsó 30 évi multjára és azon tényezőkre, melyek felvirágozását előmozdították; megemlékezve azon férfiakról, kik ebben közreműködtek, az összegyűlt tagokat üdvözlí s a közgyűlést megnyitja.

Az elnök előterjeszti a közgyűlés napirendjét, melyen a tisztikar a Társulat 59-ik évi működéséről számol be; bemutatja a mult évi közgyűlésnek hitelesített jegyzőkönyvét és a mai közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére Genersich Antal,

Hutyra Ferencz és Pungur Gyula urakat kéri fel.

A napirend értelmében az elnök választása van a soron.

Paszlavszky József első titkár jelenti, hogy Szily Kálmán, ki a mult évi közgyűlésen csak egy évre fogadta el az elnöki tisztelet, nem volt rábírható tisztének további viselésére. Előterjeszti a Választmány ajánlatát az elnöki tisztség betöltésére.

A közgyűlés az előterjesztést elfogadván, az elnök, tekintettel az összegyűlt tagok nagy számára, két szavazatszedő bizottság

kiküldését indítványozza, a mit a közgyűlés elfogadván, a bizottság tagjaiul Kohaut Rezső, Lasz Samu és Szekeres Kálmán, továbbá Krécsy Béla, Loczka József és Róna Zsigmond urakat nevezí ki s a közgyűlést a szavazatok beadásának időtartamára felfüggeszti.

—

A választás befejeztével Szily Kálmán elnök a szavazatszedő bizottságok nevében jelenti, hogy összesen 204 szavazat adatott be, a melyekből Wartha Vincze 113, Fodor József 68 és Lengyel Béla 22 szavazatot kapott (1 üres volt), a minek alapján Wartha Vinczét a közgyűléstől megválasztott elnöknek jelenti ki.

Erre Szily Kálmán lelépő elnök mélyen megindulva vesz búcsut a közgyűléstől és meghatottan köszöni meg azt a nagy ragaszkodást és bizalmat, a melylyel a Közgyűlés őt annyi éven át kitüntette. Átadja székét megválasztott utódjának, Wartha Vinczének, a Társulat régi munkásának és sikert kíván neki működéséhez.

A Közgyűlés hosszantartó éljenzéssel üdvözli Szily Kálmán lelépő elnököt.

Wartha Vincze elnök őszinte, szívből fakadó hálát mond a Közgyűlésnek a kitüntetésért, melyben őt részesítette; fogadja, hogy legjobb tehetsége és tudása szerint az elődeitől kijelölt úton fogja vezetni a Társulat ügyeit s kéri a Társulat választmányának s tagjainak közreműködését.

A Közgyűlés éljenzéssel üdvözli az új elnököt.

A napirend értelmében a választmányi tagok választása következik.

Paszlavszy József elsőtitkár előterjesztést téve a választmány egy harmadának visszalépéséről, a Választmány nevében előterjeszti, hogy a Választmány az alapszabályok értelmében minden tag helyére két-két tagot ajánl, figyelmeztetvén a Közgyűlést, hogy a természettani szakban háromra legyen szíves szavazni, minthogy a mai elnökválasztás következtében itt még egy hely üresedett meg.

A Közgyűlés az előterjesztést tudomásul vevén, az elnök a már előbb kijelölt két bizottságot küldi ki a szavazatok beszédésére

s a Közgyűlést a szavazatok beadásának idejére felfüggeszti.

—

A szavazatok beadása után az elnök újra megnyitja az ülést. A napirend szerint a tiszti jelentések következnek.

II.

TITKÁRI JELENTÉS.

— Paszlavszy Józseftől. —

Tisztelt Közgyűlés!

Miként a földműves, kinek munkájára a tavasz meghozta a verőfényt, alkalmas időben a harmatot és az esőt, a nyár a kalászérlelő meleget, tiszta égbolt alatt, jégveréstől, zivatartól, károsodástól menten, s őszkor megtölti kis tárházát munkája gyümölcsével, örömmel tekint vissza a lefolyt hónapokra s meglepéssel ünnepel családjá körében: én is örömmel tekintek vissza e közgyűlésen Társulatunk mult évi életére, munkálkodására. Megkaptuk mi is a verőfényt, a harmatot, az esőt, a meleget és a tiszta égboltot a természettudományok világló fényében, nemesítő erejében, a természettudományi ismeretek terjesztése eszméjében, tagtársaink lelkesülésében, érdeklődésében: és munkánk gyümölcse halmozódik lassan az ország minden részében, tagtársaink lelkében.

Hiába! A mi korunk a *természettudományok korszaka*; a természettudományok hatalmát látja, hatását léptenyomon érzi mindenki, s mi csak örvendünk, hogy az idők szavát, a természettudományok művelésének szükségét a magyar közönség is megértette és őszinte buzgalommal sereglik zászlónk alá, hogy az apró forrásokból, csermelyekből, melyek kiadványainkban fakadnak, merítsen. Én mindjárt jelentésem legelején és első sorban üdvözlöm — tisztelt Közgyűlés — 8000 tagtársunkat, kik jelenleg a Természettudományi Társulatot alkotják, és kívánom, találjanak örömet körünkben, szilárduljanak meg a természettudományok kedvelésében és legye-

nek apostolok terjesztésében. Ez mai nap a művelt ember egyik missziója.

Visszatérve a megelégedéssel ünneplő földművesről vett hasonlatra, folytathatom, hogy Társulatunk nyugodt munkálkodását semmi sem zavarta. Az a gyászos felhő, mely szeptember havában Erzsébet királyasszonyunk halálával egész Magyarországra reáborult, a mi szívünket is mély bánattal töltötte el, melynek kifejezésére a választmány majdnem teljes számmal rendkívüli ülésre gyűlt egybe s fájdalmát mély megindulással az elnök tolmácsolta. Bánatunk kifejezését megfelelő alakban a trón szalmolyához is eljuttattunk.

Folyó ügyeinket nyolcz rendes választmányi ülés intézte. Legfontosabb közülök az első, mely az évi költség-előirányzatot állapította meg, valamint a Társulat könyvtárnokát és pénztárnokát választotta meg, a könyvtárnoki állásra Ráth Arnold-ot, a pénztárnokira pedig Lengyel István-t helyezve újlag, a ki Társulatunk anyagi ügyeinek kezelésében és intézésében immár 28 év óta munkálkodik teljes odaadással, soha nem szünő buzgalommal és körültekintéssel, tagtársainknak és a választmánynak kiváló megelégedésére.

Választmányunk munkálkodásáról lesz még alkalma a t. Közgyűlésnek a mai ülés folyamán is meggyőződnie. Jelentésemben csupán azt a mozzanatot kívánom kiemelni, mellyel a választmány a természettudományok művelését az eddiginél nagyobb terjedelemben óhajtván megvalósítani és biztosítani, emlékiratszerű kérvénnyel fordult a Vallás- és Közoktatásügyi m. k. Miniszteriumhoz, kérve, hogy tárczája költségvetésében emelje fel a mostani »országos segély«-t, valamint a Földművelésügyi Miniszteriumhoz, hogy költségvetésébe igtasson be évenként állandó összeget Társulatunk tudományos munkálkodásának előmozdítására. Öröm-

mel jelentem, t. Közgyűlés, hogy a Földművelésügyi Miniszter, ámbár kérésünknek, minthogy a szorosabbban körébe tartozó számos intézmény költségei igen tetemesek, egész terjedelmében nem tehetett eleget, ez évre 500 forintot utalványozott céljainkra. Csak kedves kötelességet teljesítek, midőn Darányi Ignác földművelésügyi miniszter úrnak e helyen is hálás köszönetet mondok nemcsak adományáért, hanem kiváltképen azon elismerő szavaiért, melyekkel leiratában Társulatunknak a földművelés és közgazdaság terére is kiható munkálkodását méltatta.

Maga a munka is nemesít, erősít és önérettel tölti el a munkás lelkét; s ha ehhez még a siker tudata és az elismerés szava is hozzájárul, az ügynek igaz munkása új tevékenységre hevül, újult erővel dolgozik. Társulatunk választmánya ilyen igaz munkás; minden tagja önzetlenséggel áldoz idejéből a természettudományi ismeretek terjesztésének, és lelkesedést merít az érdeklődésből, mely a magyar közönség körében mind nagyobb és nagyobb mértékben nyilvánul. A hatás visszahatást szül: a munkás tényező emeli az érdeklődést s az érdeklődés megnyilatkozása fokozza a tevékenységet. Alig kezdi megközelíteni a fizető tagok száma a 7000-et, a mi, igéretünkhöz képest, a Közlönynek néhány ívvel való megszorítását vonja maga után, mindig előrelátó elnökünk indítványára egy szívvel-lélekkel nyilatkozattá ki és határozta el a választmány legutóbbi ülésén, hogy minden tagja kötelezi magát, hogy jövőben évenként legalább egy kisebb, vagy nagyobb czikkel járul hozzá társulati életünk e fő organumának gyarapításához. Ritka példája ez, t. Közgyűlés, a hatások kölcsönösségének, és én reménylem is, hogy az elinduló hullám megnövekedve tér vissza Magyarországhatáraitól s új elemeket hoz a ter-

mészettudományok kedvelőinek, művelőinek és terjesztőinek magyar központjába.

Most harmincz esztendeje, t. Közgyűlés, hogy a *Természettudományi Közöny* első füzete megjelent, 1869. januárius 11-ikén. Egész sereg gondolat merül fel lelkemben, visszatekintvén e »multra« : előttem áll természettudományi irodalmunk, műnyelvünk, stílusunk akkori állapota és a maival való összehasonlításra serkent ; előttem fekszik az első és a 353-ik, a XXXI. kötet első füzete és reflexiókra ösztönöz ; szemembe tűnik Társulatunknak akkori 800, s mai 8000-et meghaladó tagja és történeti visszapillantásra csábít. De én — sok más előterjeszteni valóm tudatában — ellene állok a különben sok tanulsággal kecsegtető csábításnak ; csupán azok kedvéért, a kik csodálkoznak a Kír. Magy. Természettudományi Társulat emelkedésén, annyit idézek emlékezetökbe, hogy S z é c h e n y i szerint »A jól elrendelt munka minden gyarapodás talpköve«. Olvassák el az első füzetben a szerkesztőnek az olvasókhöz intézett sorait (1. e füzet 61-ik lapján) s megtalálják a gyarapodás titkát — a »jól elrendelt munkában«, az állapotok világos látásában, a magyar közönség szükségletének felismerésében, a cél határozott kitűzésében, az eszközök helyes megválasztásában és végre — ha néhány évvel tovább akarnak lapozni — annak a férfúnak szakadatlan és tudatos munkájában, a kinek harmincz éves működése emlékét épen a jelen közgyűlés van hivatva megörökíteni.

Nem most az ideje, s nincs is reá szükség, hogy a *Közöny* megindítójának, vezérének s mai napig munkásának érdemeit fejtegessem ; ennyit is csak azért hoztam fel, hogy rámutassak, hogy a Természettudományi Társulatnak erős erkölcsi alapja van, melyen a lelkiismeretes munka s ama hatás és kölcsönhatás okos istápolása a gyarapodását továbbra is

biztosítja. Midőn S z i l y K á l m á n az elnöki széktől megválí, meg lehetünk győződve, hogy csak azzal a biztos tudattal távozik, hogy köszál az az alap, melyre Társulatunk új szervezetét építette.

Eszközeink, melyekkel kitűzött céljainkat szolgáljuk, s melyekben Társulatunk élete nyilvánul, miként ismeretes, a következők : folyóirataink, a könyvkiadóvállalat, az országos érdekű kutatások, a népszerű előadások és a szakosztályok működése. Engedje meg a t. Közgyűlés, hogy mindezekről röviden megemlékezzem.

Folyóiratunk három van, melyek mindegyike bizonyos irányt szolgál.

A *Természettudományi Közöny* igazi népszerűsítő ; tavali évfolyama, a XXX-ik kötet, 44 ívnyi terjedelemben jelent meg s 8300 példányban ment szét az ország minden részére, eleven érdeklődést keltve mindenütt a természettudományok iránt. Tanúsítja ezt a számos tudósítás természeti jelenségekről, és az a sok száz természettudományi kérdés is, a mellyel tagtársaink a szerkesztőséget megkeresik, valamint a feleletek, melyek mind sűrűbben érkeznek tagtársaink köréből is.

A *Pótfüzetek*, évnegyedes folyóiratunk 45—48-ik füzete ez évben 12 ívnyi terjedelemben jelent meg, kiválóan a szakosztályokban tartott előadásokat s más tudományosabb irányú cikkeket közölve. Milyen értékes közlések jelennek meg e folyóirat hasábjain, kitetszik abból is, hogy mult évben a Margó-féle jutalomdíjat egy itt közölt cikk nyerte el, s az idén a Schilberszky-féle millenniumi jutalomdíjat ismét olyan dolgozatok szerzőjének ajánlja a választmány kiadni, a melyek a *Pótfüzetek*ben láttak napvilágot. A *Pótfüzetek* előfizetőinek száma 3870 volt.

A *Chemiai Folyóirat*-ból, mely a chemiát szakszerűen szolgálja ugyan, de a nem épen szak-chemikus is haszonnal

olvashatja, a IV-ik kötet jelent meg a múlt évben, 28 ívnyi terjedelemben. Előfizetője ez évben sem több 560-nál. Úgy látszik, aránylag kevesen ismerik s nem tudják, hogy a chemia tudományos haladásának ismertetésén kívül milyen becses és hézagpótló mellékletek járnak minden évfolyamával. Negyedik évfolyamával **Nuricsán József** »*Útmutatás a chemiai kísérletezésben*« című munkája jelent meg 16 nyomtatott íven, számos rajzzal s valóban egyetlen laboratóriumban sem nélkülözhető, legyen az iskolai, orvosi, vagy gyógyszerési; a gyakorlott chemikus épen úgy hasznát veszi, mint a kezdő tanár. Ott találja minden egyes esetre a készülékek összeállítását **mindazon** gyakorlati útmutatásokkal és figyelmeztetésekkel, melyek a kísérlet véghezvitelében, vagy az anyag, elem, vegyület előállításában fontosak, világos, tiszta nyelvezettel és értelmességgel, szóval megbízhatóbb vezért és tanácsadót kívánni sem lehet.

Könyvkiadó vállalatunk, melynek tartalmi gazdagságát és a természettudományi ismeretek terjesztésében fontosságát fölösleges e helyen emlegetnem, IX-ik ciklusát fejezte be ez évben, **Ch. Freycinet**, Franciaország jelenlegi hadügyminiszterének »*A természettudományi megismerés alapjai*« és **Ph. Tissier**, a bordeauxi egyetem liceumain és kollegioimain a testgyakorlatok felügyelőjének »*Az elfáradás és a testgyakorlás*« című munkáját adva évi könyvilletményül. Az egész hároméves ciklus 6 nagyobb művel gazdagította irodalmunkat, melyek közül kettő: **Klug Nándor** »*Az érzékszervek élettana*« és **Thanhoffer Lajos** »*Előadások az ember anatómiája köréből*« eredeti munka; a többi négy fordítás. Hisszük, hogy e ciklusnak az az 1641 pártolója, a kinek már birtokában van a két utolsó kötet is, teljes megelégedéssel olvasgatja e tanulságos műveket

és öröme van, hogy a magyar irodalom terén is megjelenhetnek olyan díszesen és gazdagon illusztrált természettudományi munkák, mint e ciklusnak majdnem valamennyi illetménye, kivált pedig **C. Keller** »*A tenger élete*«, melyet 271 rajz és 10 színes mûmelléklet díszít.

A magyar közönség immár nemcsak megkedvelte a természettudományi olvasmányokat, hanem, úgyszólván, életszükségletévé vált. Még be sem fejeztük a IX-ik ciklust, már számosan kérdezősködtek, megindul-e a X-ik. Megnyugtatóul kijelenthetem, hogy választmányunk előterjesztésemre máris beleegyezett, hogy e ciklus ügyében az előmunkálatokat megtehessük s örömmel jelentem, hogy e ciklus folyamán sok érdekes és hiánypótló mű megjelenése van már most kiállításban. Csak **LaufenaUER Károlynak** »*Az idegességről*«, **Pertik Ottónak** »*A bakteriomokról*« s **Rácz István**-nak »*Az élődsi állatokról*« tartott előadásait s **Herman Ottó**-nak »*A magyar ősfoglalkozásokról*« készülő nagyobb munkáját említem meg s hiszem, hogy a természettudományok minden barátjának fölpezsdül érdeklődése.

Az országos érdekű kutatások körében a múlt év folyamán két nagyobb munka jelent meg kiadásunkban: »*A lepkészet története Magyarországon*« **Abafi-Aigner Lajos**-tól és »*A zivatarok Magyarországon*« **Héjas Endrétől**. Azonkívül megjelent a *Magyar Birodalom állatvilágának rendszeres lejtromából*, mint egyelőre különlenyomat, három füzet a rovarok nagy osztályából: A hártványsszárnyúak (Hymenoptera) rendje **Mocsáry Sándor**-tól, a félfedeles-szárnyúak (Hemiptera) rendje **Horváth Géza**-tól, és a kétszárnyúak (Diptera) rendje **Thalhammer János**-tól. A félfedeles-szárnyúak és a kétszárnyúak rendjében az állati élősdieket (Pediculidae, Mallophaga, Pulicidae) **Kohaut**

Rezső, s a kétszárnyúak között a gubacslegyek (Cecidomyidae) családját Szépligeti Győző dolgozta fel. E rendekkel legnépesebb állatosztályunk feldolgozása, s így vállalkozásunknak talán legnehezebb része majdnem befejeződött. Biztat a reménység, hogy mához egy évre az egész nagy művet készen mutathatom be a t. Közgyűlésnek.

Kiadványaink kapcsán emlitem meg Társulatunknak azt a működését, mellyel más természettudományi vállalkozásokat s kiadványokat anyagilag támogat.

Támogatás s a Társulat részéről való áldozat nélkül a *Chemiai Folyóirat* sem fejthetne ki olyan hasznos tevékenységet s nem adhatna ki olyan drága ábrákkal fölszerelt mellékleteket. Reméljük, hogy ez áldozat árán sikerül megnyerni a szaköröket, s virágzásra segíteni a chemiai irodalmat.

Segíti Társulatunk magyar nemzeti és tudományos törekvéseiben a *Magyar Ornithológiai Központot*, a minek fejében kapja ez intézet folyóiratát, az »Aquilá«-t 80 példányban, mely értékes kiadványcseréket biztosít könyvtárunk számára. Ez intézet érdeme, hogy a honi madarak magyar megnevezését, az ország különféle vidékein lakó ornithológusok és zoológusok belevonásával, megállapította s »*Nomenclator avium Hungariae*« czímen használatra bocsátotta. Az intézet vezetője, Herman Ottó rendezte azt a nagyobb szabású madártani munkát, mely a hasznos és káros madarak megírásának ötletéből származva, Magyarország valamennyi madárfaját felöleli s gazdagon, sok színes táblával fölszerelve, mint alapvető munka, mához egy évre ugyancsak a közgyűlés asztalára kerül, a mennyiben terjesztésével a Földművelésügyi Miniszterium, mint kiadó, máris Társulatunkat bízta meg.

Végre, állandóan támogatja Társulatunk a »*Mathematische und naturwissen-*

schaftliche Berichte aus Ungarn« című évkönyveket, melyek természettudományi munkálkodásunkról a külföldet értesítik s 150 példányban állanak rendelkezésünkre velünk csereviszonyban levő külföldi intézetek és társulatok számára.

Itt emlitem meg azt az évenkénti 100 forint segélyt, melyet a választmány a Magyar Turista-Egyesületnek szavazott meg egyelőre három évre a Dobogókő hegyen felállított Eötvös-menedékházban végzendő meteorológiai megfigyelések előmozdítására.

„Népszerű előadásaink terén a mult évben volt egy sorozatos- és három más-más tárgyról szóló előadás. A sorozatos előadásokat, számra 8-at, Dr. Rátz István, a budapesti állatorvosi akadémián a pathológia tanára tartotta »*Az élősdű állatokról*«, sok tanulságos készítménnyel és képpel világosítva fel ez állatok életmódját, életmódjokkal kapcsolatos alaki elváltozásait és szaporodásuknak sokszor a csodálatosig menő módjait, vándorlásait s más életkörülményeket. Az egyes előadásokat illetőleg Dr. Tellyesniczky Kálmán, a tudományegyetem I. anatómiai intézetén első tanársegéd, 3 előadást tartott »*Az emberi test szépségeiről művészeti szempontból*«, számos vetített képen fejtegetve a szép fogalmát s végigvezetve hallgatóit a művészi alkotások során a legrégebb időktől a jelenkorig. Cholnoky Jenő mérnök »*Vándorlás a Mennyei-birodalomban*« czímen egy előadást tartott Khinában tett utazásáról, vetített képekkel és természetes tárgyakkal illusztrálva elmondott tapasztalatait. Végre Herman Ottó tagtársunk tartott két előadást az »*ösfoglalkozások köréből*«; egyikben »*A magyar házról*« szemléltetően mutatta ki eredetiségét és fejlődését, a másikban »*A beszélő tárgyak*« czímen egyes halász- és pásztoréleti eszközökről derítette ki történelemelőtti vonatkozásukat.

A mult év folyamán tehát 14 népszerű előadás volt Társulatunk körében. De lehetett volna még annyi is, a közönség érdeklődése soha sem csökkent volna. Minden előadó-terem szűk már Budapesten a népszerű természettudományi előadások iránt érdeklődő nagy közönségnek. A fokozódó érdeklődésnek eleget teendő, Herman Ottó előadásaira a műegyetem nagy előadó termét kértük volt a műegyetem rektorától s azt a két előadást mintegy hetedfélszáz ember hallgatta meg. A többi előadás az egyetem ásványtani intézete nagy előadó-termében volt. Engedje meg a t. Közgyűlés, hogy ez alkalommal is köszönetet mondjak az előadóknak, a kik sem időt, sem fáradságot nem kiméltek, hogy előadásait a nagy közönség számára mennél tanulságosabbakká tegyék; hogy köszönetet mondjak továbbá Mihalkovics Géza egyetemi, s Kisfaludi Liptay Sándor műegyetemi rektornak, valamint Krenner József úrnak, az egyetemen az ásványtan tanárának, a kik kérésünkre a legnagyobb szívességgel engedték át ama termeket előadásaink számára.

Szakosztályaink, az egyes tudományágakat művelve, úgyszólván versengenek egymással a buzgóságban, mint a közölt jegyzőkönyvek is igazolják. De az évi jelentés összefoglaló jelleme kedvéért, legyen szabad e helyen is legalább néhány számadattal megvilágítanom e munkálkodást.

Négy szakosztályunk 34 ülést tartott, melyeken 57 előadó 85 tárgyról érkezett. Nevezetesen :

Az *állattani szakosztály* 8 ülésén 13-an 19 tárgyról érkeztek; nevezetesen Horváth Géza 4, Abafi-Aigner Lajos 3, Jablonowski József 2, Csiki Ernő, Daday Jenő, Kertész Kálmán, Méhely Lajos, Mocsary Sándor, Pável János, Rátz Ist-

ván, Szakáll Gyula, Vángel Jenő, Wachsmann Ferencz 1—1 előadást tartott.

A *növénytani szakosztály* 8 ülésén 14-en 31 előadást tartottak; nevezetesen Hollós László 8-at, Staub Móricz 4, Mágócsy-Dietz Sándor 3, Csapodi István 2, Fialowski Lajos, Francé Rezső, Klein Gyula, Pályi Sándor, Péterfi Márton, Róth Róbert, Schilberszky Károly, Thaisz Lajos 1—1 előadást tartott. Ez osztály azonkívül folyvást foglalkozik a *botanikai műszótár* megállapításával s újabban a színek magyar elnevezésének egyöntetű használatára tett javaslatot, s a hozzájárulásra, illetőleg tárgyalására a többi szakosztályokat is felszólította.

A *chemia-ásványtani szakosztály* 8 ülésén 13 előadó 16 tárgyról érkezett; nevezetesen Frankfurter Armin 3, Illosvay Lajos 2, Bernauer Zsigmond, Bittó Béla, Buchböck Gusztáv, Bugarszky István, Konek Frigyes, Lengyel Béla, Loczka József, Muraközy Károly, Nuricsán József, Vértes József, Wartha Vincze 1—1 tárgyról tartott előadást.

Az *életteni szakosztály* 10 ülést tartott, melyeken 17-en 19 tárgyról érkeztek; nevezetesen Beck Soma, Tangl Ferencz 2—2 előadást, Bálint Rezső, Bugarszky István, Fenyvessy Béla, Grósz Emil, Hári Pál, Jendrássik Ernő, Krompecher Ödön, Kuthy Dezső, Landauer Armin, Liebermann Leó, Szontagh Félix, Tauszk Ferencz, Tellyesniczky Kálmán, Tóvölgyi Elemér, Wellmann Oszkár 1—1 előadást tartott.

Látni való, t. Közgyűlés, milyen széleskörű, milyen sokoldalú Társulatunk működése, s ha minden téren csak sikeres munkálkodást tapasztalunk, annak a magyarázata abban van, hogy a választmány, az előadók, az írók, a szakosztályok elnökei és jegyzői s Társulatunk minden tagja át van hatva a természettudományok melegétől és igaz lelkesedés vezérli a munkában.

Ez a tiszta közszellem — menten a napjainkban annyira divatos nagy hangtótól — vonzza körünkbe az új tagokat és lelkesíti a régieket, hogy évi tagdíjajukat örökítő alapítványokkal váltsák meg s Társulatunk jövőjének biztosítását a maguk részéről is előmozdítsák. A mult közgyűlés óta 9 tagtársunk lépett az alapító tagok sorába, a kiket örömmel iktatok jelentésembe; ezek:

Almásy György, birtokos Gráczbán,
Bauman Lajos, birtokos Pozsonyban,
Gaál Gaston, birtokos Lellén,
Hegyfokó Kabos, plébános Túrkevéen,

Német Titusz, hitelintézeti igazgató
Budapesten,

Nuricsán József, kulturchemikus
Budapesten,

Rósa Imre, birtokos Tiszaföldváron,
Schilberszky Károly, tanár Budapesten,

Varró Indár, orvos Budapesten;
azonkívül Illosvay Lajos műegyetemi tanár 100 frtos alapítványát 200 forintra emelte. Az alapító tagok száma jelenleg 239.

Örvendetesen emelkedett a rendes tagok száma is; a mult évben nem kevesebb mint 629 új rendes tagot választottunk.

Fájdalom, veszteségeink is voltak. Maga a halál 92 tagtársunkat ragadta el körünkből; azonkívül kilépés és kiltörlés útján 419-czel fogyott a tagok létszáma.

Mindamellett, ha e veszteségeket le is vonjuk, tagjaink száma mégis tetemes gyarapodást tanusít; mai létszámunk 8023, kik között 239 alapító és 187 hölgy van.

Engedje meg még a t. Közgyűlés, hogy azon mult évi halottainknak szenteljek néhány kegyeletes szót, a kik Társulatunknak kiváló díszére váltak, munkásai, alapítói vagy sok éven át buzgó

tagjai voltak. Bizonyára a legkiválóbbak közül való gróf Tiszalajos, ki 1856. óta, tehát 42 éven át és Zichy Antal főrendiházi tag, kit 22 éven át tisztelhetünk tagtársaink között; továbbá Marilauni Kerner Antal a bécsi egyetemen a botanika tanára és hazánk flórájának tanulmányozója, a külföldi levelező tagok sorából; azután Csávási Kiss Károly hírneves gyógyszerész, a Chemiai Folyóirat egyik alapítója, ki 39 évig volt tagtársunk; Schwimmer Ernő egyetemi tanár, ki 36, Bronts Nándor orvos Kis-Jenőn, ki 34, Székely József orvos Tokajban, ki 30, Klamarik János miniszteri tanácsos, Mészáros Károly orvos és Frank Ferencz kegyesrendi pap Budapesten, a kik 29, Balzam Emil ügyvéd Nagy-Mihályban és Lakner Ambró házigondnok Csornán, a kik 28 év óta voltak Társulatunk buzgó és hű tagjai. Elhunyt továbbá Fromm Pál főorvos Budapesten, 26 év óta tagtársunk és Micskey Imre mérnök Czeccén, ki 1877. óta nejevel együtt örökítő tagja volt Társulatunknak. Legyen áldott emlékezetök!

Jelentésem végére értem. A dolgok sora úgy hozta magával, hogy a halál gondolatával végezzem. De ha visszatekintünk jelentésem folyamára, azt hiszem, eleven, pezsgő élet, munkálkodás derül ki belőle. Munkálkodik, törekszik a természetbuvárok kis csapatja, lelkesül, tanul, áldozatot hoz a tagtársak egyeteme a természettudományi ismeretek terjesztésére és előmozdítására: mai nap talán boldogult Eötvös-ünk sem mondaná, hogy »nálunk a politika mindennapi kenyér«, mert ime, telik belőlünk a természettudományok művelésére is. Bár derülne hazánkra jobb jövő, melyben csakugyan ne a politikára, hanem inkább a természettudományokra mondhatná valaki, hogy mindennapi kenyérünk!

III.

PÉNZTÁRI JELENTÉS.

— Lengyel Istvántól. —

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Társulatunk szellemi életének égboltja — miként a titkári jelentésből örömmel láttuk — a lefolyt évben állandóan derült, ragyogó és tiszta volt, melyet nem zavart meg semmi felhő, semmi zivatar. Sajnos, nem ilyen volt az atmoszférának az a boltozata, mely édes hazánk fölött terül. Tavasszal és nyáron öröksen sötét felhők tornyosultak az égen, s mindenünnen nagy zivatark híre rémített bennünket. Valóban, mult évi Péter-Pál napján, mikor a szomszédos Fehérmegyébe kirándultam, mély és leverő szomorúsággal gondoltam a mai napra. A merre utam vitt, mindenütt a legszörnyűbb pusztulás képe csalt könnyet szememből. A pár nappal előbb vigan hullámzó, aranykalászos termés nemcsak lepaskolva, hanem valóban az iszapba temetve, a szőlők pompás és sokat ígérő tőkéi, a gyümölcsfák és más termékek összerongálva, pusztán, ridegen tekintetek rám, mint ősszel a kiaszott kóró; a szegény fiatal csemeték kitörve, vagy héjuktól meghántva, megdőbentették azt, a ki pár nappal előbb a mezőség pompájában gyönyörködött. És mikor a következő napokon az irtóztató viharokról értesültem, mely hazánk földjének áldását tönkre tette: akkor el voltam rá készülve, hogy igen szomorú jelentést kell majd a m. t. Közgyűlésnek tennem Társulatunk gazdasági ügyeiről. Mert kétségtelen, hogy az ily elemi csapások érzékenyen érintik a mi gazdasági ügyeinket is. Egyetlen reményem volt a mi jó tagtársainknak csüggedést nem ismerő érdeklődése és ügyszeretete Társulatunk iránt. Némi biztatóm volt az is, hogy az új esztendő ajándékkal kezdő-

dött, a mi mindig kedvező jelentőségű az ahhoz értők tudományában. Ugyanis mikor a tavali közgyűlésről hazaérkeztünk, ott találtuk M á r i á s s y F e r e n c z markusfalvi buzgó tagtársunk küldeményét, a ki igen értékes teljes felszerelésű mikroszkóppal lepte meg Társulatunkat — miként levelében írja — »azon kelles és tanulságos órákért, melyeket Társulatunk az ő becses kiadványaival neki szerzett«.

Valóban, reményünkben, hála tagtársaink érdeklődésének és ügybuzgalmának, nem csalódtunk. Méltóztassék csak kiosztott pénztári számadásomat velem együtt áttekinteni, mindjárt meggyőződünk, hogy az esztendő lefolyása gazdasági tekintetben egyike volt a legszebbeknek, a legörvendetesebbeknek; a légköri zivatark és villámot szóró sötét felhők csodálatosan megkímélték Társulatunk gazdasági ügyeinek mezejét.

Alaptőkénk a Könyvkiadó-Vállalat és a Forgó tőke révén tett alapítványokból 3877 frt 26 krral, új örökítő és pártoló alapítványokból 825 frttal növekedett, úgy hogy, ha az országos segély számlájának kölcsönzött követelést, 2654 frt 96 krt is beleszámítjuk: akkor az alaptőke mostan tulajdonképen 124,747 frt 31 kr., tehát 4702 frt 38 krral több, mint tavali volt; a növekedés tehát 40/0-ot tesz, a mi egyértelmű azzal, mintha az alaptőke ez időszaki kamatait nem is használtuk volna fel a Forgó tőke céljaira, hanem kamatozni hagytuk volna. A titkári jelentés elsorolta buzgó tagtársainkat, kik alapítványokkal járultak Társulatunk jövőjének megszilárdításához. Közülök N é m e t h T i t u s z és R ó s a I m r e tagtársaink 25 éves tagságuk évfordulója alkalmából léptek az alapító tagok sorába. Erről ötlük eszembe, hogy 1893-ban indítvány tétett, a mely szerint mindazok, kik 25 éven át hűségesen fizették a rendes tagsági díjat, mentessenek fel az évi díj fizetése

alól s úgyszólván alapító tagoknak tekintessenek. Akkor a valószínűség számítása alapján kimutattuk, hogy ez indítvány elfogadása évek során mind nagyobb terhet róna Társulatunk vállaira, s hogy jönne idő, mikor ezernél is többre menne azok száma, kiknek évdíja elmaradván, érezhető hatással volna gazdasági ügyeinkre. Ugyanis a huszonöt év alatt befizetett évdíjból mi semmit sem takaríthatunk meg, mert az évi díjakat visszaadtuk Közlöny alakjában, előadásokban, könyvekben stb. És ime elértük az igaz megoldást! Minő nagyszerű volna, ha Társulatunknak minden 25 éves tagja, miként fent tisztelt Tagtársaink, e szép jubileuma örömteljes emlékére lehetőleg az alapítók sorába lépne. Ha ez így volna, akkor a mai közgyűlésen 1125 alapító tagot jelenthetnénk be! Igen is, mélyen tisztelt Közgyűlés, Társulatunknak a mai napon 1125 olyan tagja van, a ki legalább is 25 év óta hű maradt egyesületünkhöz s közöttük igen sokan vannak, kiket 30—40—45 év óta tisztelhetünk tagtársaink sorában. A legeslegrégiebbek közül, az 1841-esek közül már csupán Müller Bernát tagtársunk van életben, ki 89 éves kora daczára épen ma reggel személyesen hozta fel hozzám évi díját, most már az 58-ik évit. Meleg kézzsoritással kívántam neki, hogy még sok januáriusban lehessen hozzá szerencsém.

A *Forgó tőke* számláját külön összeállításban is bemutatom a m. t. Közgyűlésnek, hogy az előirányzattal össze lehessen hasonlítani. A bevételek tételei mind túlemlelkedtek az előirányzat határán, csupán takarékpénztári kamataink maradtak valamivel alantabb, mert az év elején történt tetemesebb kiadások miatt a takarékpénztárilag kezelt összeg kevesebb volt, mint a megelőző évben. A tagsági díjak oly szépen folytak be, hogy e tétel maga 23,600 frtra rúg: a meny-

nyire még sohasem rúgott, s a tagoknak majdnem 89^o/_o-a fizette be az esztendő végére évi díját.

A ki alapjában ismeri hazai egyesületeink gazdasági életét, kétségkívül tudja, hogy köztapasztalás szerint a tagok közül az esztendő végéig mindenütt adós szokott maradni 15^o/_o. Négyszáz-öt száz tagból álló egyesületben nem is igen lehet nehéz a fizetők számát 85, 90 sőt 95 százalékra emelni, mert hiszen ottan egy-egy százalék emelkedésre csupán 4—5 tagtól kell az évi díjnak beérkeznie. Társulatunkban 70—80 tagtól kell az évi díjnak bejönnie, 70—80 tagtársnak kell levelet küldeni, hogy egy-egy százalék emelkedést remélhessünk. Tehát ugyanazon fokú eredménynek elérése sok taggal dicsekvő társulatban sokkal nehezebb, mint kevés tagú egyesületben. Ez az oka, hogy a fizető tagok számának 88—89 százalékát igen kedvezőnek kell tekintenünk.

Kétségtelen, hogy e kedvező eredmény javarésze a mi buzgó tagtársainknak az érdeme; de lényeges tényezője közlekedésünk és posta-ügyünk hatalmas fejlődése is. Igaz ugyan, hogy épen a társulati tagdíjak bekérésére nincs egyszerű és alkalmas módja a postának; a chec és clearing, a postai megbízás, miként a választmányban egy alkalommal kifejtettem, nem felel meg jól a mi céljainknak. De másrészt a postahálózat nagyszerű sűrítése és a pedáns pontosság lényegesen elősegíti a mi céljainkat.

A múlt évi jelentésemben azt is megjegyeztem, hogy minél több posta-utalvány érkezik be hozzánk a Közlöny januárius füzetéből, annál több a bizonyíték arra, hogy a Közlönyt felbontják és elolvassák. Örömmel jelentem, hogy a beérkezett utalványok száma a lefolyt évben tetemesen emelkedett.

Mindezek, mélyen tisztelt Közgyűlés, csekély dolgoknak látszanak, de mélyen belenyúlnak gazdasági állapotunkba; s épen a csekélyeknek látszó tényezők, karöltve tagtársaink buzgalmaival, szűlték azt, hogy a Forgó tőke évi bevétele 38,416 frt 66 krt tett; beleszámítva a Magyar Nemzeti Múzeumtól a biológiai csoportokért járó 1060 frt végrészletet is.

A Forgó tőke kiadásai az előirányzat határán alúl maradtak; hanem a Természettudományi Közlönyt, tekintve a fizetők számának közeledését a 7000-hez, néhány ívvel megpótoltuk, hogy a Társulat régebbi körlevelének eleget tegyünk; innen származik az ott mutatkozó kiadásbeli többlet. Ezenkívül egyik elhúnyt szolgálk özvegyének végkielégítésül némi segítséget szavazott meg a választmány, s azért a szolgálfizetés rovatában némi többlet mutatkozik; de a többi rovatokban az előirányzat határán maradtunk, a minek az lett az eredménye, hogy 1357 frt 96 kr. maradékkal zártuk számlánkat, vagyis 536 frt 15 krral többlet, mint a mennyit reményeltünk.

Az *országos segély* számlája az utóbbi időkbén annyira kimerült, hogy a legszomorúbb képet tárja elénk. A lefolyt évben is, ámbár a Földművelésügyi Miniszterium is segítette 500 frttal, 2654 frt 96 kr. kölcsönt vett az alaptőkéből, pedig a fauna-katalógus nagy kiadásai még csak ezután következnek, s ezenfelül munkák is vannak a benyújtás küszöbén.

A magánsegély rovatában az egyes számlák a következő maradékokkal rendelkeznek, ú. m.:

Magánsegély kutatásokra ...	1146 frt 94 kr.
Tőzegügyre ...	378 » 65 »
Trefort-alap ...	5920 » 43 »
Biró Lajos Új-Guineai kutatásaira ...	1612 » 35 »
Erzsébet királyné akadémiai emléktáblájára ...	255 » 95 »
Kutatók állandó alapjára ..	237 » 80 »

A *Könyvkiadó-Vállalat* lefolyt ciklusainak tiszta jövedelméből ez idén 2007 forint 26 krt csatoltunk az alaptőkéhez, mint több év forgalmának eredményét.

A letűnt évvel befejeződött a kilencedik ciklus, tehát e vállalatnak 27 éve. Anyagi ügyei még nincsenek teljesen lebonyolítva, mert a tavali könyvilletményeket csak e napokban küldhettük szét, de előrelátható, hogy e ciklus, ámbátor Keller munkája tetemes összegbe került, kedvező anyagi eredménnyel fog végződni. A ciklus végéig érkezett 1641 megrendelőnek a statisztikáját most is odacsatoltuk az utolsó kötet függelékül. E szerint az aláírók így oszlanak meg:

1. Hölgyek ...	27	1.5%
2. Egyletek, intézetek ...	306	19 »
3. Orvosok, gyógyszerészek	273	16 »
4. Tanárok, szaktudósok ...	263	16 »
5. Birtokosok, gazdák, erdőszek ...	245	15 »
6. Jogászok, ügyvédek ...	208	13 »
7. Mérnökök, szakhivatalnokok ...	153	9 »
8. Kereskedők, iparosok, gyárosok ...	64	4 »
9. Tanítók ...	36	2 »
10. Lelkészek ...	30	2 »
11. Főrangúak ...	23	1.5 »
12. Katonák, írók, művészek	13	1 »

Ez összehasonlító statisztikából az tűnik ki, hogy a lefolyt ciklus aláírói 119-czel kevesebben voltak, mint a nyolczadiké. Szaporodott az egyesületek, intézetek, továbbá a mérnökök, szakhivatalnokok, kereskedők, iparosok csoportja; ellenben fogyott a tanárok, szaktudósok jogászok, ügyvédek, orvosok, gyógyszerészek, birtokosok, gazdák, lelkészek, főrangúak csoportja, úgy hogy az egyesületek, intézetek csoportja, a tanárok, szaktudósok csoportját a második helyről a negyedikre, a tanítóké a lelkészeket a kilencedikből a tizedik csoportba szorította le. Igen valószínűnek látszik, hogy e differenciákat, különösen a tanárok

és szaktudósok csoportjában, Róiti két kötetes fizikája okozta.

A *Chemiai Folyóirat* életének negyedik évét fejezte be. Az érdeklődés iránta nem lanyhult ugyan, de tetemes emelkedésről sem szólhatunk. Anyagi ügyei egészen jól állanak, ha könyvkészlete nagyobb kelendőségnek örvendene. E tekintetben minden lehető megteszünk, s ez idén is megkísértjük körlevélben ismertetni e derék vállalatot.

Számadásom végén méltóztatik olvasni ama maradékok összegét, a melyek jelenben Társulatunk kezelésé alatt vannak. E maradékok összege december 31-ikén 135,935 frt 68 krt tett, a melyekből csupán 1760 frt van kötelezvényeken, a többi készpénz és értékpapiros.

Boldogult Bereczki Máté hagyatéki ügye, melyről a harmadévi jelentésemben szólottam, a lebonyolítás stádiumában van. A végrendeleti végrehajtó, Dr. Múlek Lajos orsz. képviselő tagtársunk, valamint Társulatunk felkért ügyvédje, Mátéffy Lajos, köszönetre méltó önzetlen buzgalommal fáradozik ez ügyünk teljes lebonyolításán, s reméljük, hogy ez évben teljesen tisztázódik. A mult évben a Mező-Kovács háza ingatlan Társulatunk nevére iratott, s mi megértük, hogy Társulatunk öldbirtokos lett, de csak rövid időre, mert a fekvőség önkéntes bírói árverésen tízezer forintért eladatott, s a befolyó összegből első sorban a hagyatékosok elégíttetnek ki. Reményünk van azonban, hogy e hagyatékából pár ezer forint fog utni arra a nemes célra, melyre boldogult tagtársunk szánta.

E hagyatéki ingóságai közül a gyümölcsészeti könyveket könyvtárunkba iktattuk; a »Gyümölcsészeti Vázlatok« című négykötetes munkát pedig, melyből egy füzet hiányzik, a választmány rendelkezése értelmében kiegészítjük s gyümölcsstermesztésünk emelésére terjeszteni

fogjuk. E speciális magyar munka iránt a nagymélt. Földművelésügyi Minisztérium is kifejezte érdeklődését, a minek alapján reményünk van, hogy a dolgozat kiegészítésének költségeit az eladott példányok ára fedezni fogja.

Választmányunk a kegyelet adóját igyekezett leróni, midőn elhatározta, hogy Bereczki Máté jeltelen és elhagyott sírjára, viszonzásul azért a forró szeretetért, melyet Társulatunk iránt érzett, s a melynek végrendeletében olyan szép kifejezést adott: emlékkövet fog állíttatni.

Kiosztott számadásomból s előterjesztett jelentésemből az tűnik ki, hogy a lefolyt esztendő egyike volt azoknak, melyek gazdasági tekintetben is megelégedésünkre szolgáló eredményekkel örvendeztetek meg bennünket.

Mindez azt bizonyítja, hogy Társulatunknak szellemi és anyagi ügyei rendezett állapotban vannak és a magyar közönség érdeklődése teljességgel nem csökken. Valóságos lelki gyönyörűség volt végig tekinteni azon a hetedfél száz főből álló intelligens hallgatóságon, mely utóbbi előadásainkon megjelent, s roppant sajnálom, hogy a műegyetem hatalmas előadó termét akkor le nem fotografoztuk emlékül. Maga a kultuszminiszter is, ki e télen egyik estélyünket megtisztelte látogatásával, kifejezte meglepetését a népszerű előadások látogatottságán és intelligenciáján.

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Annak az 1125 tagból álló öreg törzsgárdának, a mely több mint negyedszázad óta hű maradt Társulatunk zászlajához, bizonyára fölemelő látnia ama pezsgő életet, munkát, emelkedést, virágzást, mely Társulatunk életében tapasztalható. Üdvözljük ezt az 1125 tagból álló tiszteleltre méltó törzsgárdát, az ifjabb tábort pedig áldja meg a magyarok Istene Társulatunk zászlója iránti hűséggel és szeretettel!

A K. M. Természettudományi Társulat pénztárának állása 1898. végén.

Bevétel.	frt kr.	Kiadás.	frt kr.
Maradékok összege 1897-ről ...	136661.44	<i>Alaptőke kiadásai:</i>	
<i>Alaptőke bevételei:</i>		Értékpapírok vásárlására ...	99.88
Kisorsolt értékpapírokért ...	100.—	Az orsz. segély deficiztjére kölcs.	2654.96
Örökítő s pártoló díjakból ...	765.—	Kihúzott papír, é. ...	100.—
Kiváltott kötelezvényekért ...	105.—	Kötvények törlesztéséből ...	105.—
Könyvkiadó-Vállalat lefolyt ciklusából...	2007.26	<i>Forgó tőke kiadásai:</i>	
Forgó tőke évi bevételéből 5%o..	1870.—	Természettudományi Közlönyre..	12498.76
Vett papír..	100.—	Előadás, Pótfüzetek ...	4087.59
Új kötelezvény ...	60.—	Könyvtára ...	2796.03
<i>Forgó tőke bevételei:</i>		Oklevelekre ...	348.60
Oklevéldíjak ...	1130.—	Kis nyomtatványokra ...	694.48
Helybeli tagdíjak ...	6195.50	Iroda ...	178.76
Vidéki tagdíjak ...	17403.—	Házbér ...	2840.—
Kiadványok, Pótfüzetek...	6158.70	Bútor, eszköz... ..	140.50
Vegyések, postapénzek ...	508.34	Fűtés, világítás ...	411.24
Nemzeti Múzeum a biológiai csoportokért ...	1060.—	Pósta, vegyes... ..	1158.81
Kamatok, szelvények..	4905.31	Tiszti díjazás... ..	7434.57
<i>Országos kutatások bevételei:</i>		Szolgafizetés ...	1619.—
Állami segély 1898-ban...	4000.—	Rendkívüli; pályadíj... ..	980.36
Földmívelési Miniszterium adománya ...	500.—	Alapítványul iratott ...	1870.—
A folyó évi deficizt ...	2654.96	<i>Országos kutatások kiadásai:</i>	
Magánsegélyből:		Állami segélyből:	
Schilberszky pályadíja ...	25.—	Kutatás, írói díjak... ..	4163.—
Biró L. új-guineai kutatására...	131.10	Rajzok, műlapok ...	778.—
Kutatások állandó alapjára ...	12.—	Nyomatás, bekötés ...	493.15
Akadémiai Erzsébet-emlékre ...	311.95	Berichték díja ...	300.—
Trefort-emlékre, kamatok ...	229.48	Ornithológiai központ díja... ..	500.—
<i>Könyvkiadó-Vállalat bevételei:</i>		Chemiai Folyóíratra ...	1000.—
Lefolyt ciklusban könyvekből...	1531.77	Magánsegélyből:	
Visszatérített előleg ...	250.—	Művek nyomtatására ...	1180.79
Kilenczedik ciklusban:		Írói tiszteletdíjra ...	527.18
Évdíjakból... ..	4218.28	Erzsébet-emlék utalványaira ...	56.—
Akadémia segélye... ..	2000.—	<i>Könyvkiadó-Vállalat kiadásai:</i>	
Kötésdíjakból ...	802.—	Lefolyt ciklusban:	
<i>Chemiai Folyóírat bevételei:</i>		Nyomatás, kötés, kezelés... ..	441.37
Előfizetések, kamatokból... ..	2081.75	Alapítványul iratott... ..	2007.26
Állami és társulati segély ...	1500.—	Kilenczedik ciklusban:	
Segély a Felletár-féle táblákra ...	300.—	Írói díjak ...	925.—
		Rajzok, műlapok ...	176.32
		Kis nyomtatvány, posta stb....	339.57
		Kezelési tiszti díj... ..	629.58
		Könyvek nyomtatása ...	5437.90
		Kötésdíjak ...	9.90
		Szolgafizetés ...	764.—
		<i>Chemiai Folyóírat kiadásai:</i>	
		Írói szerkesztői díjak... ..	1773.—
		Rajzok, metszetek ...	319.82
		Körlevelek exp., vegyes ...	118.75
		A lap nyomtatása ...	1572.41
		Kezelési tiszti díj... ..	110.63
		Összes kiadás... ..	63642.17
		Maradékok összege 1899-re ...	135935.67
	199577.84		199577.84

Bevétel.	frt kr.
A maradékok így oszlanak meg a számlákon :	
Alaptőke <i>p. é. k.</i>	122092-35
Forgó tőke maradéka	1357-96
Magánsegély, Trefort-alap, Tőzeg- ügy, Bíró-segély stb.	9552-12
Könyvkiadó-Vállalat	1456-19
Chemiai Folyóirat <i>p. é. k.</i>	1477-05
	<hr/>
	135935-67

Budapest, 1898. december 31-ikén.

A választmány részéről kiküldött szám-
és pénztárvizsgáló bizottság :

DR. SCHILBERSZKY KÁROLY, s. k.
DR. STAUB MÓRICZ, s. k.

Kiadás.	frt kr.
A maradékok ekkép vannak elhelyezve :	
Földhitelintézetnél <i>p. é.</i>	106666-24
Takarékpénztárban	23970-70
Kötelezvényeken	1760-—
Társulati pénztárban	3538-73
	<hr/>
	135935-67

LENGVEL ISTVÁN,
pénztárnok.

A közgyűlés részéről kiküldött szám-
és pénztárvizsgáló bizottság :

KINDERMANN JÓZSEF, s. k.
DR. LAKITS FERENCZ, s. k.
WACHSMANN FERENCZ, s. k.

A KIR. MAGYAR

TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT

RÉSZÉRE TETT ALAPÍTVÁNYOK

1898-ik ÉVI DECZEMBER 31-ik én.

	frt kr.		frt kr.
Almásy György, 1898 (1893)...	45-—	† Bugát Pál (pályadíjakra) 1864 (1841)	2000-—
Alpár Ignác, 1885 (1884)* ...	100-—	Bugát gyűjtése Schuster János nevére, 1847	2566-02
† Gróf Andrassy György, 1846	104-—	† Bukovinszky József, 1887...	245-52
Anisits Dániel, 1896	100-—	† Bulla Theofil, 1867	60-—
† Antal Géza, 1882 (1871). ...	100-—	Chernel István, 1892 (1878) ...	60-—
Aujeszky Aladár, 1897 (1887) é.	100-—	† Császár Károly, 1875 (1865)	100-—
Balla Pál, 1883 (1879)	60-—	† Csausz Márton, 1857	180-—
† Balogh Kálmán, 1874 (1860)	200-—	† Csengery Antal, 1873 (1853) é.	100-—
Barkassy Géza, 1897 (1869)...	200-—	Csopey László, 1891 (1875) ...	100-—
Baronyi testvérek, 1880. é. ...	100-—	† Czapkai József, 1869	200-—
Batizfalvy Sámuel, 1885 (1855)	100-—	† Czindery László, 1846	105-—
Gróf Batthyány Gézáné, 1879	60-—	† Czögler Alajos, 1882 (1879)	60-—
† Gróf Batthyány Lajosné, 1879	60-—	Daday Jenő, 1889 (1875)...	100-—
Bauman Lajos, 1898 (1896) k.	60-—	Dávid Vilmos, 1882 (1871) ...	100-—
† Békési Gyula, 1873 (1871)...	60-—	Gróf Degenfeld-Schomberg Pál, 1898	100-—
† Bene Ferencz, 1858	210-—	Dollinger Gyula, 1887 (1883) é.	100-—
† Bene Rudolf, 1874 (1847) é. 1890	1000-—	Domaniczky Istv., 1873 (1869) é.	105-—
† Benedek József (hagyaték) 1867	79-22	† Egresy Rezső, 1872 (1861) é.	525-—
Blathy Ede, 1874 (1872)	60-—	Entz Géza, 1892 (1868)	100-—
Brázay Kálmán, 1885 (1880) ...	100-—	Ifj. Entz Géza, 1896	100-—
Budapesti Ref. főgimnáziumi ifjuság önk. társ., 1883-90	200-—	Báró Eötvös Loránd, 1874 (1869)	200-—
		Gróf Erdődy György, 1890 ...	200-—
		Ernuszt Kelemen, 1887	60-—

* A zárójelben levő évszám a rendes taggá való megválasztás idejét, az *é.* és *k.* betű pedig azt jelenti, hogy az alapítvány *érték-papírban* tétetett, vagy *kötelezvényen* van.

	frt kr.		frt kr.
Eszterházy-könyvtár, 1882 ...	60—	Konkoly Miklós, 1874 (1869) ..	105—
Farkas Ödön, 1894 (1881) ...	60—	† Kopácsi József, 1846.	60—
Gróf Festetics Pál, 1875 ...	200—	Korányi Frigyes, 1880 (1865) é.	100—
Fodor József, 1880 (1869) ...	200—	Korányi Sándor, 1895 (1892) ..	100—
Forster Gyula, 1890 (1881) ...	100—	† Korizmics László, 1860 (1857)	100—
† Frivaldszky János, 1892 (1852)	200—	Gr. Korniss Emil, 1875 (1870) é.	105—
Fröhlich Izidor, 1891 (1876) ...	200—	† Kossuth Lajos, 1876 é.	105—
Gaál Gaston, 1898 (1890) ...	60—	Kosztány Tamás, 1880 (1872)	60—
† Gecző Gedeon, 1892 (1873) ..	569-40	† Kovács István, 1869.	60—
Gelléri Szabó János, 1893		† Kriesch János, 1875 (1863) ...	100—
(1878) értékpapírban ...	100—	† Kubinyi Ágoston, 1866 ...	500—
† Gerando Attila, 1880 (1873) ..	60—	Kussinszky Arnold, 1872 (1864)	60—
Goldberger Lajos, 1893 ...	100—	Lakits Ferencz, 1891 k.	100—
Grittner Albert, 1894 (1884) ...	200—	Lányi Gyula, 1890 ...	200—
† Gschwindt Mihály, 1868 ...	100—	Lányi László, 1891 (1877) ...	60—
† Gubicz Andrásné, 1875 ...	100—	† Lechner Lajos, 1876 (1864) ..	100—
Gulácsy Béla, 1889 é.	100—	Lende Ede, 1897 (1891) ...	60—
Gyömörei Vincze, 1875 (1869) é.	100—	Lendl Adolf, 1890 (1886) é.	100—
Gyulai Pál, 1888 (1857) ...	100—	Lengyel Béla, 1887 (1866) ...	200—
† Gróf Hadik Béláné, 1876 ...	200—	Lengyel István, 1892 (1872) ...	100—
† Hám János, 1847.	210—	† Leutner Károly, 1873 (1868) é.	105—
† Hamaliár Károly, 1873 (1867)	60—	Lichtenberg Kornél, 1891 ...	100—
† Hammerschmidt Ferencz, 1846	105—	† Br. Lopresti Árp., 1870 (1868)	60—
Hanusz István, 1878 (1869) ...	60—	Luczenbacher Jenő, 1896 (1873)	100—
† Hartl Alajos, 1884 (1860) ...	100—	Id. Luczenbacher Pál, 1888 ..	200—
† Haynald Lajos, 1864 é.	525—	Mágócsy-Dietz Sándor, 1892	
Hazai első takarékpénztár,		(1875) ...	100—
1871/73 és 1881/82 ...	700—	† Margó Tivadar, 1873 (1845)	200—
Hegyföky Kabos, 1898 (1873) ..	60—	— pályadíjra 1892/3-ik évben...	1000—
† Hetényi Mihály, 1876 (1871)	500—	Melcer Gusztáv, 1897 (1888)	100—
Hohenauer Ignác, 1877 (1868)	100—	† Mészáros Károly, 1883 (1869)	100—
Hopp Ferencz, 1892 ...	100—	† Micskey Imre, 1877 é.	100—
Hőgyes Endre, 1877/92 (1871)	200—	Micskey-Soós Anna, 1877 é.	100—
† Hunfalvy János, 1880 (1856)	100—	Mihálikovits Géza, 1880 (1869) é.	100—
Hosvay Lajos, 1885 ⁹⁸ (1872) ...	200—	† Miklovics György, 1878 (1868)	100—
† Ipolyi Arnold, 1873 (1868) ..	60—	† Mikó János, 1883 (1868) ...	60—
Jagicza Lajos, 1874 (1869) ...	100—	Müller Kálmán, 1882 (1879) ...	100—
† Jedlik Ányos, 1873 (1841) ..	100—	† Gróf Nádasdy Ferencz, 1846	104—
Jendrássik Ernő, 1894 (1891) ..	100—	Nádósy Kálmán, 1887 ..	60—
Jezsovcics Károly, 1874 (1870)	60—	† Nagel Emil, 1892 (1883) ..	100—
† Juhász Norbert, 1884 (1868)	100—	Nagy Sándor, 1889 ..	100—
† Jurányi Lajos, 1892 ⁷ (1862)	1200—	Németh Titusz, 1898 (1874) ...	100—
Kállay Béni, 1873 (1859) ...	100—	Ney Béla, 1873 (1871) ...	95—
Kanitz Arisztides, 1895 ...	60—	† Nikl Mihály, 1881 (1874) ...	100—
† Karlovsky Zsig., 1873 (1857) é.	100—	Nuricsán József, 1898 (1883) é.	100—
† Gróf Károlyi Gyula, 1890 ..	200—	† Ónody Bertalan, 1878 (1873) é.	210—
Kaufmann Kamilló, 1896 (1872)	100—	† Opitzky János, 1886 k. ...	1000—
Kempelen Imre, 1889 (1872) ...	200—	Orbay Antal, 1873 (1857) ..	48—
† Kempf Istvánné, 1895 ...	548—	Orsz. nőképző-egylet leány-	
Keresk. Ifjak Egyesül., 1873 é.	100—	tanodájának önk.-kőre, 1886	100—
Kéttli Károly, 1881 (1862) ..	100—	Pacher I. Donát, 1887 (1878) ..	60—
Kléh István, 1891 ...	200—	Palczer Ernő, 1874 (1869) ...	67-50
Klein Gyula, 1883 (1870) é.	100—	Papp Ragány János, 1883 (1871)	51—
Klug Nándor, 1896 (1872) ...	100—	Paszlavszy József, 1891 (1870)	100—
† Koller Ferencz, 1873 (1869)	48—	† Perémi Gábor, 1881 (1875) ..	70-05

	frt kr.		frt kr.
Pethó Gyula, 1876/96 (1869) é.	200—	† Szentandrassy Lajos, 1877 ..	60—
Petrovits István, 1894 (1885)..	100—	† Szigli Gábor, 1846	105—
Br. Podmaniczky Frigyes, 1873 (1859) értékpapirban	100—	Szily Kálmán, 1873/92 (1860) é.	410—
Báró Podmaniczky Géza, 1889 (1886)	100—	Szily László, 1884	60—
† Pollák Henrik, 1894 (1869)..	100—	Szlávy József, 1889.	100—
† Prágay Károly, 1893 (1869)	200—	Szolnoki áll. gimn., 1892.. . . .	100—
Preysz Kornél, 1891 (1890) ...	60—	† Szőnyi Pál, 1878 (1846) ..	200—
† Pulszky Ferencz, 1876 (1872)	100—	Szuper Lajos, 1891 (1862) ...	60—
† Pyrker László, 1846	315—	† Szüts István, 1875 (1869) ...	60—
† Rába Miklós, 1873 (1871) ...	60—	† Takács János, 1880 (1846)..	100—
Ráth Arnold, 1893 (1874) é.	200—	M. k. tengerészeti hatóság	
Rátz László, 1891 (1883).... .	200—	Fiumében 1875	100—
Réczey Imre, 1883 é.	100—	Than Károly, 1874 (1859) é. ..	200—
Reiner Zsigmond, 1886, 1888.	100—	† Than Sándor, 1890 (1862) é.	500—
† Richter Alajos, 1846	210—	Thanhoffer Lajos, 1877/95 (1868)	200—
† Br. Ritterstein Ágost, 1846.	105—	† Tomory Anasztáz, 1858	105—
† Rochos István, 1846 (1841).	105—	Könyves Tóth Mihály, 1889	
Rombauer Emil, 1893 (1877) ..	60—	(1884) é.	100—
Rombauer Tivadar, 1893 (1877)	60—	Ungváry Vilmos, 1882 (1869)..	60—
Rósa Imre, 1898 (1874).	100—	Vadona János, 1889 (1872) ...	100—
† Róth Samu, 1888 (1873)	60—	Válya Miklós, 1883 (1876) é.	100—
† Rózsahegy Aladár, 1887 (1874)	60—	Váangel Jenő, 1896 (1883)	100—
Sáska Mihály, 1874 (1869) ...	100—	Varga Zsigmond, 1885 (1868) ..	200—
Schafarzik Ferencz, 1888 (1877) értékpapirban	100—	Varró Indár, 1898	100—
Schilberszky Károly, 1898 (1883)	100—	Vásárhelyi Imre, 1878 (1862) é.	100—
Schmidt Antal, 1897 k.	100—	† Vidéky Ferencz, 1883 (1870)	100—
Schulek Vilmos, 1880 (1875) ..	100—	Virágh Elek, 1877 (1868).... .	60—
Schuller Alajos, 1879 (1868) é.	105—	† Wagner János, 1873 és 1886 (1870) készpénz és értékpapir	205—
Schuschny Henrik, 1893 (1878)	100—	† Wagner Pál, 1882 é.	100—
Schvarcz Gyula, 1864 k.	300—	Wartha Vincze, 1876 (1868) é.	100—
Schwartz Ottó, 1884 (1871) ...	60—	Gróf Wenckheim Frigyes, 1888	100—
† Scitovszky János, 1864	500—	Wittmann Ferencz, 1896 (1881)	100—
Semsey Andor, 1874	100—	† Ybl Miklós, 1873	100—
† Serly Károly, 1895 (1871) ...	25—	Zimányi Károly, 1895 (1883) ..	100—
Serly Sándor, 1885 (1872)	60—	Gróf Zselénsky Róbert, 1890	
† Simon Elek, 1869 é.	105—	(1872)	100—
† Báró Sina Simon, 1856	525—	Zsigmondy Géza, 1886 é.	100—
† Sipos Pál, 1881 (1869)	60—	† Zsivora György, 1874	100—
† Somogyi Károly, a Szegedi Somogyi-könyvtár nevére 1878	200—	A K. M. Természettudományi Társulat saját alapítványai :	
† Somogyi Rudolf, 1873 (1860) é.	100—	a) A »Népszerű előadások« jö- vedelme 1866-ban	300—
Somssich Andor, 1891	100—	b) A Bugát-Schuster alapítvány kamatai (1868—73)	1417-75
† Somssich Pál, 1884	100—	c) A Könyvkiadó Vállalat jö- vedelme (1872—1898)	14413-21
F. Sörös Luiza, 1884 (1876) é. k.	200—	d) Kátai Gábor volt titkár em- lékére 1878	200—
Staub Móricz, 1892 (1865)	100—	e) Montedegói Albert Fe- rencz emlékére	100—
Stiller Bertalan, 1897 (1870) ...	100—	f) Tőkésítés az 1878—1898-ik évi pénztári maradékból	57843-35
† Szabó József, 1877 (1848) é.	105—		
† Szandtner Henrik, 1873 (1870)	60—		
† Szaniszló Ferencz, 1845	52-50		
Gróf Széchenyi Béla, 1889	200—		
† Dr. Szelényi Lajos, 1873 (1869)	100—		

A készpénzben befolyt alapítványokból esetről esetre értékpapirokat vásároltunk, valamint az időközben kihúzott értékpapirok beváltási árát is megint értékpapirokba fektettük. És így az alapítványok a mai napon következőleg vannak elhelyezve:

Készpénz:	
a) A Társulat számláján ...	15066·11
b) Földhitelintézetnél ...	16·24
Értékpapir a Földhitelintézetnél	105350·—
Kötelezvény	1660·—
Követelés az országos segélytől	2654·96
	<u>124747·31</u>

A chemiai alap részére tett alapítványok

1898-ik évi december 31-ikén.

	frt kr.
Földváry Vilmos chemikus é.	100·—
Ilosvay Lajos m. e. tanár	100·—
Jármay Gyula gyógyszerész.	100·—
† Csávássy Kiss Károly gyógyszer.	100·—
Kiss Károly igazgató tanár.	100·—
Neumann Zsigmond chemikus.	100·—
Rombauer Emil igazgató tanár.	100·—
Schenek István ny. tanár é.	100·—

Budapest, 1898. december 31-ikén.

	frt kr.
Telbisz János törvsz. chemikus k.	100·—
Than Károly főrendi tag, e. tnr. é.	1000·—
Wartha Vincze m. e. tanár é.	100·—
Összesen: Pénzben	600·—
Értékpapirban	1300·—
Kötelezvényen.	100·—
	<u>2000·—</u>

LENGYEL ISTVÁN, pénztárnok.

IV.

KÖNYVTÁRI JELENTÉS.

— Ráth Arnoldtól. —

Tisztelt Közgyűlés!

A könyvtár állapotáról és az 1898-iki év forgalmáról ezeket jelentem:

Tavalyi jelentésem szerint 10196 mű volt a könyvtárban. Ma 10620 a leltározott munkák száma; tehát a Társulat könyvtára a lefolyt évben 544 kötetet és 4 atlaszt számláló 424 művel gyarapodott. A gyarapodást jelentő szám jóval meghaladja a normális értéket, a minék két oka van. Első az, hogy elhunyt tagtársak hagyatékából több könyvküldemény érkezett. Így már csak néhai Bereczki Máté könyveiből is 72 művel — 171 kötetben + 2 atlasz — nagyobbodott könyvtárunk. Ezekből volt nyelv szerint magyar 6, német 52, francia 14 munka, melyeknek legnagyobb része (65) a gazdaságtani szakba került. A leltári folyószám nagyobbodásának másik oka pedig az, hogy a könyvtár új katalógusának elkészítésére szükségessé vált előmunkálatok folyamán néhány, gyűjtő címen, tehát

egy leltári szám alatt elkönyvelt vállalatot az önálló művek szerzői szerint széjjel szedve, leltároztam. Ennek a révén szintén 54 számmal (63 köt.) nagyobbodott a leltár.

A lefolyt évben vétel, ajándék, csere és a most vázolt eljárás következtében a könyvtárba került új művek *nyelvre* való tekintetből így oszlanak meg:

	Ez idén	Tavaly
Magyar	103	94
Német	218	255
Angol	52	31
Francia	28	13
Latin	12	21
Spanyol	4	2
Olasz	1	—
Tót	5	—
Norvég	1	—
	<u>424</u>	<u>416</u>

A szakokba osztott művek száma a lefolyt év végén ez:

Anthropológia	363,	gyarapodás	6
Philosophia és tudománytörténelem	1019,	»	17
Chemia	556,	»	46
Csillagászat és meteorológia	486,	»	17

Geographia, útleírások	872,	gyarapodás	7
Gazdaságtan	528,	»	97
Zoologia	655,	»	28
Botanika	556,	»	39
Mineralógia és geológia	524,	»	32
Orvosi tudományok	1736,	»	22
Physiologia, anatómia	370,	»	13
Physika	907,	»	15
Encyclopaediák	238,	»	11
Folyóiratok	333,	»	12
Társulati kiadványai	350,	»	10
Vegyesek	572,	»	25
Hungarica	540,	»	3

Ezekon kívül a füzeteként és időszakonként megjelenő munkák és a folyóiratok révén, valamint a Társulattal csereviszonyban álló tudományos intézetektől és társulatoktól küldött kiadványok során is gyarapodott a könyvtár. A könyvállománynak ebből eredő szaporodását nyelv szerint való csoportosításban ezek a számok tüntetik fel:

	Folytatások folyóiratok	Cserések
Magyar.	82 (64)*	32 (7)
Német.	114 (100)	64 (57)
Angol.	7 (6)	28 (40)
Francia.	18 (24)	22 (22)
Olasz.	1 (—)	14 (19)
Spanyol.	— (—)	5 (5)
Lengyel-orosz.	2 (—)	13 (5)
Svéd-norvég.	— (—)	4 (5)
	224	182

Összesen 406 kötet (tavaly 354 kötet).

A könyvtár *kötetek* szerinti gyarapodása volna a fentebb kimutatott 544 kötet és 4 atlasz, a mely számból azonban a fentebb említett okból 63 kötet levonandó, marad tehát: újabb szerzeményekből 481 kötet és 4 atlasz, folytatásokból és cserésekből 406 kötet, összesen 887 kötet és 4 atlasz. Ha ezt a számot a tavalyi jelentésben kimutatott 21,267 kötethez hozzáadjuk, kiderül, hogy könyvtárunk jelenleg 22,154 kötetből áll.

Érdekes voltánál fogva egy régi adatot iktatok ide könyvtárunk történetéből.

* A zárójelben álló számok a tavalyi gyarapodást tüntetik fel.

Harmincz évvel azelőtt Budapestnek akkori első antiquariusza megbízatásból több ízben járt könyvtárunkban, hogy értékét meghatározza. Alaposan megokolt becslése szerint a K. M. Természettudományi Társulat könyvtára akkor 200, mondd: kétszáz frt értéket képviselt!

Folyóiratok-ból 119 állott tagtársaink rendelkezésére: Magyar 66, német 40, francia 9, angol 4.

A Társulat jelenleg 215, nagyobbára külföldi tudományos intézettel és társulattal áll csereviszonyban. Ezek között öt új van: A bautzeni Naturwissenschaftliche Gesellschaft »*Isis*«, a hannoveri Naturhistorische Gesellschaft, a túróczi szt.-mártoni Tót múzeum egylet, az Indiana Academy of science Indianapolisban és a State of Indiana, Department of geology and natural resources, szintén Indianapolisban.

A cserések közt van 30 hazai, 24 ausztriai, 59 német, 7 svájci, 4 belga, 2 hollandi, 7 orosz, 5 angol, 10 francia, 5 svéd-norvég, 11 olasz, 1 bulgáriai, 37 északamerikai, 8 délamerikai és 3 ausztráliai.

Új könyvek és folyóiratok beszerzésére és kötésére a Társulat 2796 frt és 3 krt fordított a lefolyt évben.

A könyvtár forgalmát illetőleg jelenleg, hogy a látogatók száma az egyes hónapokban ez volt: januáriusban 394, februáriusban 433, márcziusban 402, áprilisban 278, májusban 232, júniusban 157, júliusban 54, augusztusban 12, szeptemberben 243, októberben 228, novemberben 181, decemberben 179. A látogatók száma tehát 2793 volt, a mi 800-zal kevesebb a mult événél.

Házi használatra 1109-en — 20-al kevesebb mint tavaly — összesen 1282 kötetet vittek el és most is 315 térítvényen 525 kötet van tagtársaink kezében. Ezekhez hozzá kell számítani azokat, kik az olvasóhelyiségben dolgoztak: számuk

980, a kivett művek száma pedig 1275 kötetben 1117 mű. Így hát, nem számítva azokat, kik kívánalmi lapok nélkül is használnak olvasóhelyiségeinkben könyveket, 2404-en összesen 3082 kötetet forgattak, tavaly 2092-en, 2788 kötetet. A rideg számok tanúsága szerint könyvtárunk forgalma az elmúlt évben is örvedetesen nagyobbodott és bár a látogatók száma csökkent is, a munka fokozódott, intenzívebb lett.

Azon voltam, hogy az olvasó-helyiségben folyt szellemi munkáról is némi fogalmat szerezzek. Az erre vonatkozó eredményt a kívánalmi lapokból összeszedett eme számok mutatják. (A nagy betűk jelentik a szakot, abban a sorrendben, mint a jelentés elején.)

Szak	Olvasó száma	Művek száma	Kötet
A	19	24	—
B	67	75	—
C	69	74	—
D	27	29	—
E	52	84	—
F	10	10	—
G	89	101	112
H	49	53	64
I	37	51	57
K	24	25	—
L	35	37	—
M	122	145	169
N	7	7	—
O	177	194	275
P	154	161	734
R	35	39	—
S	7	8	—
	980	1117	

Nem nézve a folyóiratokat és a cse-rések kiadványait, melyek különben a legnagyobb kelendőségnek örvedettek, azt látjuk a táblázatból, hogy a könyvtárban dolgozók között legtöbben foglalkoztak természettannal, azután következnek a zoológusok, chemikusok, filozófusok, geografusok, a botanikusok, mineralógusok stb.

A forgatott munkák sorát szintén a természettani művek nyitják meg 145-tel;

azután következnek a zoológiai, geográfiai, filozófiai, chemiai, botanikai, mineralógiai stb. munkák.

Jelentésemet azzal a kívánsággal rekesztem be: vajha egy év múlva még az ideinél is élénkebb és fokozottabb szellemi munkával számolhatnék be a közgyűlésnek.

Az elnök a tiszti jelentések befejezése után előadja, hogy a választmány a mult évi számadásokat, a pénztárt és a könyvtárt kiküldött bizottságokkal megvizsgálta, s hogy a számadásokat meg a pénztárt azonkívül az a bizottság is megvizsgálta, melyet a mult évi közgyűlés küldött volt ki e célra.

A titkár felolvassa e bizottságok jelentéseit:

1. Dr. Staub Móríc z és Dr. Schilberszky Károly urak, mint a választmány részéről a számadások és a pénztár megvizsgálására kiküldöttek, a számadások hitelesítő lapjára a következő záradékot írták: »Jelen számadás tételeit úgy egymással, valamint a könyvekkel, a pénztárral és a Társulat értékpapirjairól a Magyar Földhitelintézet által 1898. december 31-ikén 101. szám alatt kiállított letéteményi igazolvánnyal összehasonlítottuk és azokat minden tekintetben rendben levőknek találtuk. Kelt Budapesten, 1899. januárius 16-ikán.«

2. Kindermann József, Dr. Lakits Ferencz és Wachsmann Ferencz urak, mint a számadások és pénztár megvizsgálására a közgyűlés részéről kiküldöttek, a pénztári számadások hitelesítő lapjára a következő nyilatkozatot írták: »Alulírottak, mint az 1898. közgyűlés által kiküldött pénztárvizsgálók, úgy a számadási könyveket, mint az értékpapirokról szóló elismervényt és a pénztári készletet megvizsgáltuk; a számadást rendben találtuk, a pénzkészletet valamint a Földhitelintézet elismervényét a kimutatott összegekkel egyezőnek leltük. Budapesten, 1899. januárius 21-ikén.«

3. Heller Ágost, Mágócsy Dietz Sándor és Semsey Andor urak, mint a választmánytól a könyvtár megvizsgálására kiküldöttek, a következő jelentést tették: »Alulírottak, mint a Társulat könyvtárának megvizsgálására kiküldött bizottsági tagok, a mai napon a könyvtári

helyiségben megjelenvén, a könyvtárt s a vele kapcsolatos ügyvitelt megvizsgáltuk.

Örömmel jelentjük, hogy a leltárak, a katalógusok, a cserések, a füzetes munkák és a kikölcsönzött művek jegyzékei pontosan vezetettek s hogy általában a könyvtár ügyeinek vezetésében megelégedésünkre szolgáló rendet tapasztaltunk.

Budapest, 1899. januárius 16-ikán.»

Az elnök kérdi a Közgyűlést, hogy a felolvasott tiszti jelentésekre van-e valakinek észrevétele vagy indítványa?

Indítvány és észrevétel nem tétetvén, a Közgyűlés a tiszti jelentéseket tudomásul veszi.

Napirenden vannak a Választmány előterjesztései.

Paszlavszy József első titkár a választmány részéről következő jelentéseket terjeszti elő:

Emlékezetébe idézve a Közgyűlésnek hogy a múlt évben Boleman István tagtársunk indítványát: »a választmány terjesszen a jövő évi közgyűlés elé javaslatot, mikép lehetne a K. M. Term. tud. Társulat utolsó 30 évi korszakának és abban Szily Kálmán működésének emlékét a Társulathoz méltóan megörökíteni«, a közgyűlés elfogadta és javaslatával a választmányt bizta meg. A választmány egy bizottság ajánlata alapján, melyben az indítványozó is részt vett, behatóan tárgyalta ez ügyet s most ez alapon terjeszti a t. Közgyűlés elé javaslatát.

A lefolyt 30 év, úgymond, minden esetben igen nevezetes nemcsak Társulatunk, hanem egész közművelődésünk szempontjából, s hogy ebben Szily Kálmán-nak, ki Társulatunkat bénaságából, melyben a hatvanas éveknek még derekán is szenvedett, kiszabadította, a Természettudományi Közlöny megindításával s a népszerű irány inaugurálásával új életerőt öntött ereibe, egészséges alapon megszilárdította s a mai állapotba vezette, milyen nagy része van, mindenki tudja, a ki Társulatunk története iránt csak kissé is figyelemmel volt. Nem is az ő érdemeinek felsorolása okoz nehézséget, hanem az, hogy működése emlékének megörökítésére méltó módot találjunk, olyat, mely Szily Kálmán eddigi munkájával és törekvésével párvonalban, vele egy értelemben legjobban feleljen meg annak a célnak, melynek Szily Kálmán élete java részét áldozta,

és annak a szellemnek, melyet ő a Társulatban életre keltett. Az ő megtisztelése, iránta való hálánk és elismerésünk kifejezése nem nevének hangoztatásában találja meg értékét, hanem a természettudományi ismeretek terjesztésére irányított törekvésének megőrzésében, gyarapításában és fejlesztésében.

Ezek a szempontok lebegtek a választmány előtt, midőn az előterjesztendő javaslatban megállapodott. Ez alapon a választmány a következőket ajánlja a közgyűlésnek:

1. Válassza meg Szily Kálmán-t, mint érdemeiknek elismerésüül más tagtársainkat is megválasztott, a K. M. Természettudományi Társulat *tiszteleti tagjává*.

Ez az egyedüli erkölcsi elismerés, t. Közgyűlés, a melyben Társulatunk érdemeiben gazdag tagjait részesítheti.

2. Bizza meg a közgyűlés a választmányt, hogy festesse le Szily Kálmán *arczképét* a Társulat helyisége számára.

Legyen ez, t. Közgyűlés, élő tanúsága a mi szeretetünknek, tiszteletünknek, elismerésünknek, mellyel személye iránt viseltetünk, és legyen állandó példaképünk nekünk és késő utódainknak is, a kik a kijelölte úton tovább haladni hivatva lesznek.

3. Határozza el a Közgyűlés, hogy a Forgó tőke bevételének 50/0-át öt éven át az alaptőkéhez csatolva, alkossunk Társulatunk újraébredésétől, a Természettudományi Közlöny megindításától lefolyt *harmincz év emlékére 10,000 frtnyi jutalomdíj-alapot*, melynek kamatait három évenként, 1200 frt összegben, pénzben vagy érem alakjában fordítsuk olyan munkálkodás kitüntetésére, a mely e három év alatt a természettudományok népszerűsítése, vagy tudományos művelése terén a legjobban kivállott.

Ez legyen, t. Közgyűlés, az az emlékoszlop, mely »aere perennius« örökíti meg a harmincz éves multat és annak a férfiúnak sikeres munkálkodását, a kinek neve ettől a korszaktól elválaszthatatlan, s ez lesz méltó a Társulathoz, mely mindenkor alapszabályaiban kitűzött célját, a természettudományok népszerűsítését és művelését tartotta szeme előtt. Új ösztönzés, új serkentés leszen ez a harmincz évi emlékalap a munkára, mely ama kettős cél felé vezet.

4. Határozza el a Közgyűlés, hogy a Természettudományi Közlöny boríték- és címlapján a mostani feliraton kívül állandóan ott legyen, hogy *megindította 1869-ben Szily Kálmán*.

Ezzel csak más háladatos társulatok és folyóiratok jó példáját követjük és tartozó kötelességet rovnuk le.

5. Végül vegye szíves tudomásul a t. Közgyűlés a Választmánynak azt a nyilatkozatát, mely szerint — ugyancsak Szily Kálmán harmincz éves működésének emlékére és az ő lelkének a jövőben való megnyugtatóására — minden egyes tagja kötelezi magát, hogy évenként legalább egy kisebb vagy nagyobb cikk megírásával fog annak a czélnek megvalósításához hozzájárulni, mely harmincz év óta van Társulatunk lobogójára írva. Örököitse meg a t. Közgyűlés a Választmánynak e nemes elhatározását — miként Elnökünk megnyitó beszédében kifejezte — jegyzőkönyvében és jelentse ki, hogy ugyanezt a most és ezentúl választandó választmányi tagjaitól bizalommal elvárja.

6. Mindezeknek végrehajtásával, nevezetesen pedig az emlékalap kamatai odaitélését illető módozatok körvonalozásával, s erről a jövő közgyűlésen való jelentéstétellel bízva meg a Közgyűlés a választmányt.

A Közgyűlés az előterjesztésnek minden pontját egyhangulag és lelkesedéssel elfogadja s a további teendők megtételével a Választmányt megbizza.

A külföldi levelező tagok választása van a soron.

Az első titkár jelenti, hogy a Választmány, hivatkozva az Alapszabályok 5-ik §-ának e) pontjára, mely szerint Társulatunk külföldi levelező tagokul a magyar korona országain kívül lakó oly tudósokat választhat, kik a Társulat szellemi érdekeit előmozdították, levelező tagokul megválasztásra ajánlja

1. C. h. L. de Freycinet urat, az Institut tagját, Franciaország jelenlegi hadügyminiszterét, ki »Essais sur la philosophie des sciences« című művének nemcsak fordítása jogát engedte át Társulatunknak, hanem kiadójánál is oly sikeresen járt közbe, hogy Társulatunk a magyar kiadás jogához úgyszólván tiszteletből jutott.

2. Antonio Ròiti urat, a florenczi Reale Istituto di Studi Superiori intézeten a fizika tanárát, kinek »Elementi di Fisica« című nagy munkája Könyvkiadó Vállalatunkban jelent meg, s a ki olasz kiadója révén neki járó tiszteletdíjról Társulatunk javára lemondott.

3. Conrad Keller urat, zürichi

műgyetemi tanárt, ki »Das Leben des Meeres« című díszes művének fordítása jogát Társulatunknak átengedve, kiadványaink becsét emelte s törekvéseinket előmozdította.

A Közgyűlés C. h. L. de Freycinet, Antonio Ròiti és Conrad Keller urakat és tudósokat egyhangulag külföldi levelező tagokul megválasztotta.

A pályakérdések vannak a soron.

Az első titkár a Választmány nevében arra kéri a Közgyűlést, hogy a folyó évben ne hirdessen pályázatot az országos segélyből, minthogy a rendelkezésre álló összeget a folyamatban levő munkák kiadására kell fordítani.

A Közgyűlés elhatározza, hogy az országos segélyből a folyó évben pályázat ne hirdettessék.

A titkár jelenti, hogy a Bugát-alapból hirdetett titkos pályázatra 1898. október 31-ikéig három pályamunka érkezett be. A Választmány a pályamunkákat b. E ö t v ö s L o r á n d és S c h u l l e r A l a j o s uraknak adta ki bírálatra, a kiknek alábbi véleményét a választmány magáévá tevén, a Közgyűlésnek elfogadásra ajánlja. A bizottság jelentése a következő:

Tisztelt Választmány!

A K. M. Természettudományi Társulat 1898-ban ismételten a következő pályázatot hirdette:

»Kivántatik a testek halmazállapotainak tárgyalása azon felfogás alapján, a mely a halmazállapotok közötti átmenetek folytonosságából kiindulva, az utóbbi évtizedek alatt fejlődött ki.« A fősúly a kísérleti tapasztalatok rendszeres és érdemleges összefoglalására és a szélesebb szakkörök igényeihez mért kimerítő tárgyalására fektetendő; az ezen határt túllépő, netán szükségesnek látszó elméleti megfontolások és fejtegetések függelékben foglalhatnának helyet.—

Örömünkre szolgál, hogy az előbbi sikertelen pályázat után most többen is munkásságot fejtettek ki a kitűzött irányban. A kitűzött határidőig a következő három pályamunka érkezett be: az I. számú »Molekulák világa« jeligével, a II. számú »Ember küzdj és bizva bizzál« és a III. számú Bacon-tól következő jeligével: »Az egyszerű természeti sajátságok kellően átvizsgált s meghatározott ismerete . . . utat nyit az alkotások összes titkaihoz«

Mindhárom pályamunka külső alakja megfelel a pályázat követelményeinek.

Az I. számú munka egy füzetben 231 lapra terjed és 3 táblán 14 ábrát tartalmaz. A munka első, 129 lapra terjedő részében, tehát nagyobbik felében, rövid bevezetés után tárgyalja az egyes halmazállapotok jellemző tulajdonságait, az átalakulásokra való tekintet nélkül, olyan módon, a mint a közkézen forgó tankönyvek legtöbbször szokásos. A második rész foglalkozik a halmazállapot-változásokkal, még pedig I-ső fejezete szól a szilárd és cseppfolyós állapotok közötti átalakulásokról úgy egységes testekre, mint elegyekre (oldatokra) vonatkozólag; II-ik fejezete a folyadékok elgőzölgesét és III-ik fejezete a légnemek folyósítását tárgyalja. A munka a gázok kinematikai elméletének vezérfonalát követve, elemi tárgyalásban, világos gondolatmenetben ismerteti a tudományos anyagot, melyet felölel, s ennyiben meg is felel a pályázat azon követelményének, hogy szélesebb szakörök kívánságaihoz alkalmazkodjék. Azonban a halmazállapotok folytonosságának kérdésével, a mi a kitűzött pályakérdés veleje, csak alárendelt mértékben, az utolsó fejezetben néhány lapon foglalkozik.

A II. számú pályamunka három füzetből áll; az első a tulajdonképeni szöveget tartalmazza 56 lapon, a másodikban 19 lapra terjedő elméleti fejtegetések illetőleg számítások, a harmadik füzetben pedig az ábrák (36 ábra 14 lapon) vannak. A szerző első sorba helyezi a gázok folyósításának vívmányát s feladatának az idevágó fölfedezések történelmi felsorolása nyomán igyekszik megfelelni. Ámbar sok, a kérdésre vonatkozó anyagot hordott össze, mégsem bírja világosan előadni, úgy hogy munkája az olvasót több helyen tévútra vezetheti, sőt még a szerző ismeretei iránt is kétséget kelt. Ez állításunk igazolására elég, ha a 42. lapon előforduló, következő részre hivatkozunk, melynek sem az elejét, sem a végét nem tudjuk megérteni:

»Folytonosság okáért következik a folyadéknek légnemű halmazállapotba való átvitele. Ez kétféleképen történhetik. Vagy alig észrevehetően, a felszínen, vagy rohamosabban. Előbbi tünemény a párolgás, a keletkezett légnem pára, utóbbi a forrás, mely a folyadék egész belsejében történik s az úgy származott légnem gőz nevet visel. Mindkét esetben a nyomás a hőfok.«

Vagy a 8. lapon: »Ezen vizsgálódások közben (Andrews) már 1863-ban cseppfolyósította a szénsavat és salétromsav-gázt.«

Talán csak a leíró hibája, de mindenestre a szerző mulasztása a gyakori íráshiba, mely különösen a személyneveket elékteleníti.

A III. számú pályamunka két füzetből áll, melyek egyike a szöveget tartalmazza 173 lapon, a másika pedig az ábrákat foglalja magában. Beosztás tekintetében ez a dolgozat alkalmazkodik legjobban a pályakérdés szövegéhez. Mintegy bevezetesképen a dolgozat élére vannak állítva a kritikus állapotra vonatkozó tapasztalataink (12 lapon) s hozzájuk szervesen csatlakozik a gázok folyósítását és a kritikus állandók meghatározását tartalmazó, 44 lapra terjedő I. rész. A II. részben foglalkozik a »halmazállapotok különbségeivel«, tárgyalja a Boyle-Mariotte-féle törvényt s az attól tapasztalt eltéréseket; s áttér a halmazállapot változásokra. A cseppfolyós és légnemű állapot közötti átmenetet illetőleg elég behatóan tárgyalja a korrespondáló állapotokra vonatkozó ismereteinket (12 lap) és a gőzölgési meleget, rövidebben foglalkozik az olvadással és megdermedéssel. Ezután következnek a halmazállapotok fizikai tulajdonságai, melyeket elég alaposan 58 lapon fejteget. A befejezést a 16 lapra terjedő elméleti rész alkotja, melyben a szövegben előforduló fontosabb tételeket számítas útján vezeti le, mindig utalva a szöveg megfelelő lapjára. A számos ábra (28 ábra ugyanannyi lapon) előállítására nyilván nagy gondot fordított.

Egészben véve ez a III. számú dolgozat a pályakérdés szellemének megfelelő színvonalon áll. Tagozása megkönnyíti az áttekintést, nyelvezete világos és tartalma alapos ismeretekre vall. Egyes helyek módosítása kívánatosnak látszik ugyan, de lényeges hibák nem fordulnak benne elő, hacsak a 92. lapon lévő nem tekintjük olyannak. Az idézett helyen a szerző egy régebbi hibás közleményre (Carnelley) hivatkozik, a melyet az újabb tapasztalatok értelmében könnyű helyreigazítani.

Összefoglalva a három pályamunkára vonatkozólag mondottakat, a pályadíjat a III. számúnak ajánljuk odaitélni, mint a mely a pályakérdésnek nemcsak alakilag, hanem tartalom szempontjából is teljesen megfelel; az I. számú pályamunkát, tekintettel világos, mondhatni népszerű tárgyalás-módjára *dicséretre méltónak* tartjuk, ellenben a II. számú az előadottak alapján olyannak ítéljük, a mely a benne előforduló hiányok miatt a

pályadíjra nem tarthat számot és előadás-módja sem teszi a kitüntetésre alkalmassá. Budapest, 1899. januárius 18-ikán.

BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND.

SCHULLER ALAJOS.

A Közgyűlés elhatározza, hogy a III. számú pályamunka szerzőjének a kitűzött díj kiadassék, az I. számú pályamunka pedig dicséretben részesüljön.

E határozat értelmében az elnök felbontja a Társulat pecsétjével is elzárt jelgés levelet, a melyből kitűnik, hogy a pályadíjat nyerő munka szerzője Péch Antal áll. főreáliskolai helyettes tanár Budapesten, a dicséretben részesülő munka szerzője pedig Csemez József áll. tanítónőképző intézeti tanár Budapesten.

A Közgyűlés a nyertes és dicséretben részesülő szerző nevének kihirdetését éljenzéssel üdvözli.

Az elnök felkéri Pethő Gyula és Csopely László urakat, hogy a II. számú jelgés levélkét égessék el.

Az elégetés meg is történt.

Az első titkár előterjeszti a Schilberszky Károly-tól »Millenniumi jutalomdíj« czímen adományozott 150 korona aranynek odaitélése ügyében kiküldött bizottság jelentését, melyet a Választmány magáévá tett és ajánlja elfogadását. A jelentés a következő:

A Választmánytól 1898. évi november 16-ikán kiküldött bizottság az 1896., 1897. és 1898. években a »Természettudományi Közlöny«-ben és a »Pótfüzetek«-ben megjelent összes növénytani közleményeket egyenként méltatván, a következő szerzők munkálatait találta olyanoknak, melyek önálló kutatásokon alapulva, a pályázat föltételei szerint figyelembe veendőek, ú. m.: Bernátsky Jenő, Borbás Vincze, Degen Árpád, Hollós László, Istvánffi Gyula, Schilberszky Károly, Schuch József és Staub Móricz dolgozatait.

Ennek megállapítása után a bizottság tagjai közül Borbás Vincze, Schilberszky Károly és Staub Móricz kijelentik, hogy mint e véleményező bizottság tagjai, közleményeikkel nem kívánnak a pályázatban részt venni. Ennek következtében a többi szerző figyelembe veendő dolgozatait a bizottság mind tartalmuk eredeti becseré és fontosságára, mind kölcsönös terjedelmekre nézve is kellőképen mérlegelvén, arra

a megállapodásra jutott, hogy ámbár az elősorolt szerzőknek egynémelyike — kiváltképen Degen Árpád — nagyon figyelemre méltó tevékenységet fejtett ki az elmúlt három év folyamán, mindazonáltal a jutalomdíjat Hollós László, kecskeméti állami főreáliskolai tanárnak ajánlja odaítélni.

Hollós-nak a »Pótfüzetek«-ben megjelent kisebb-nagyobb terjedelmű gombászati közleményei annyiban vullanak a legtöbb eredeti munkásságra, a mennyiben a szerző boldogult Hazslinszky Frigyesnek mintegy örökébe lépven, önjerejéből és kiváló szorgalommal foglalkozik a hazai gombaflóra tanulmányozásával, még pedig mint vidéki tanár, a ki kizárólag szerény fizetésére van utalva és ennek is java részét, könyvek és eszközök beszerzésére, valamint tanulmányi és gyűjtő utazásokra fordítja évek sora óta. Eddigi működése olyan, hogy kellő támogatással még gazdag eredményeket várhatunk tőle.

Budapest, 1899. januárius 16.

DR. STAUB MÓRICZ, mint h. elnök.

DR. BORBÁS VINCZE.

DR. MÁGÓCSY-DIETZ SÁNDOR.

DR. SCHILBERSZKY KÁROLY.

A Közgyűlés a Választmány jelentését elfogadja s a »Millenniumi jutalomdíj«-at Hollós László kecskeméti állami főreáliskolai tanárnak itéli oda.

A Közgyűlés a díjat nyerő nevével éljenzéssel üdvözli.

A titkár a Választmány nevében kéri a Közgyűlést, hogy a Bugát-alapból hirdetendő növénytani zárt pályázatra két pályakérdést tűzzön ki. Előterjeszti mind a két kérdést szövegét. (L. e füzet borítékán.)

A Közgyűlés az előterjesztést elfogadja.

A titkár jelenti, hogy a Bugát-alapból ásványtan-geológiai pályakérdés van függőben, a melynek határideje 1899. október 31-ike.

Továbbá jelenti, hogy Margó Tivadar 1000 ftros alapítványának két évi kamata (100 ft) olyan önálló kutatáson alapuló *állattani dolgozat* külön jutalmazására fordítatik, mely a lefolyt két év alatt (1898—99) a Társulat folyóirataiban megjelenő hasonló munkák között a legjobbnak bizonyul.

Végre előterjeszti, hogy Schilberszky Károly »millenniumi jutalomdíja« (150 korona) az 1899—1901. években a Társulat

folyóirataiban megjelenő, viszonylagosan legjobb *növénytani*, esetleg állattani tárgyú közlemény szerzőjének lesz kiadandó. (L. a botikékn.)

Tudomásul szolgál.

A titkár jelenti, hogy a múlt évben rendes tagokul megválasztottak 629-en, elhúnytak 92-en, s a tagok száma, leszámítva a kilépőket és kitorülteket 8023, köztük 230 alapító és 187 hölgy.

Tudomásul vétetik.

Az elnök az 1899. évi számadások megvizsgálására Kindermann, József, Lakits Ferencz és Wachsmann Ferencz urakat jelöli ki.

A Közgyűlés ezt elfogadja s a nevezett tagokat a számadások és a pénztár megvizsgálására fölkéri.

A napirend értelmében indítványok vannak a soron.

Indítványt senki nem tett.

Az elnök jelenti, hogy a szavazatszedő bizottságok a választmányi tagokra beadott szavazatok összeszámolásával elkészültek és kihirdeti a választás eredményét. Beadatott 194 szavazat; megválasztottak:

Állattanra: Daday Jenő 125, Lendl Adolf 96 szavazattal;

Ásvány-földtanra: Koch Antal 94, Semsey Andor 156 szavazattal;

Chemiára: Ilosvay Lajos 163, Nuricsán József 112 szavazattal;

Élettanra: Pertik Ottó 129, Thanhoffer Lajos 161 szavazattal;

Növénytanra: Degen Árpád 76, Klein Gyula 138 szavazattal;

Természettanra: Kövesligethy Radó 115, Schuller Alajos 129, Szily Kálmán 151 szavazattal.

A Közgyűlés a választás eredményét éljenzéssel veszi tudomásul s a szavazatszedő bizottságoknak köszönetet mond kitartó fáradozásukért.

Az elnök kijelenti, hogy a napirend ki van merítve; a jelenlevő tagoknak köszönetet mond a figyelemért, mellyel a tárgyalást kísérték és a közgyűlést berekeszti.

A tisztikar és az egész Választmány tagjai az 1899. évre a következők:

Elnök: Wartha Vincze.

Alelnökök: B. Eötvös Loránd és Hőgyes Endre.

Első titkár: Paszlavszky József.

Másodtitkárok: Csopey László és Melczér Gusztáv.

Választmányi tagok:

Állattanra: Chyzer Kornél, Daday Jenő, Entz Géza, Herman Ottó, Horváth Géza, Lendl Adolf.

Ásvány-földtanra: Koch Antal, Krenner József, Lóczy Lajos, Pethő Gyula, Schmidt Sándor, Semsey Andor.

Chemiára: Ilosvay Lajos, Kalecsinszky Sándor, Nuricsán József, Lengyel Béla, Schenek István, Than Károly.

Élettanra: Csapodi István, Klug Nándor, Laufenaus Károly, Mihalkovics Géza, Pertik Ottó, Thanhoffer Lajos.

Növénytanra: Borbás Vincze, Degen Árpád, Klein Gyula, Mágócsy-Dietz Sándor, Schilberszky Károly, Staub Móríc.

Természettanra: Fröhlich Izidor, Heller Ágost, Kövesligethy Radó, Schuller Alajos, Szily Kálmán, Wittmann Ferencz.